

บทที่ 3

สภาพทั่วไป สภาพการผลิตและเศรษฐกิจสังคมในพื้นที่ศึกษา

เนื้อหาในบทนี้ประกอบด้วยข้อมูลสภาพทั่วไปของพื้นที่อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา เช่น ลักษณะภูมิประเทศ ลักษณะภูมิอากาศ และทรัพยากรธรรมชาติที่สำคัญในพื้นที่ศึกษา นอกจากนี้ยังประกอบด้วยข้อมูลสภาพทางเศรษฐกิจและสังคม สภาพการผลิตทางการเกษตร รวมถึงปัจจัยการผลิตที่สำคัญในภาคการเกษตรของเกษตรกรในแต่ละขนาดฟาร์ม เพื่อให้ทราบถึงสภาพการผลิตในพื้นที่ และข้อจำกัดต่างๆ ในการผลิตพืชของเกษตรกรในแต่ละขนาดฟาร์มซึ่งมีความแตกต่างกัน เพื่อนำไปสู่การวางแผนการเพาะปลูกพืชให้มีความเหมาะสมและสอดคล้องกับข้อจำกัดหรือเงื่อนไขในการผลิตของเกษตรกรต่อไป

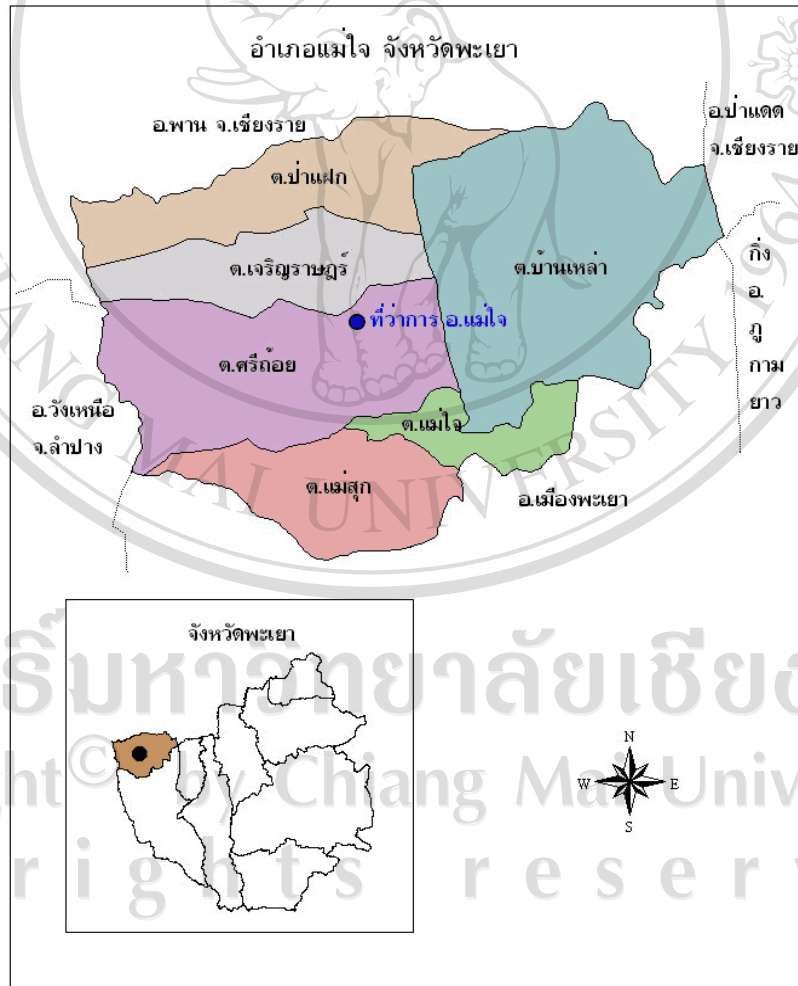
3.1 สภาพทั่วไปของพื้นที่ศึกษา

จากรายงานการเก็บรวบรวมข้อมูลของที่ว่ากรมอำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยาในปี พ.ศ.2551 เกี่ยวกับสภาพทั่วไปของอำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา โดยพิจารณาจากศักยภาพของอำเภอแม่ใจ ไว้ในแผนพัฒนาอำเภอ 4 ปี (พ.ศ.2552-2555) ได้กล่าวถึงจังหวัดพะเยาว่าเป็นจังหวัดหนึ่งของประเทศซึ่งมีภาคการเกษตรเป็นภาคการผลิตที่มีความสำคัญต่อระบบเศรษฐกิจของจังหวัด โดยตั้งอยู่ทางทิศเหนือของประเทศไทยห่างจากกรุงเทพมหานครระยะทางตามทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 1 (ถนนพหลโยธิน) ประมาณ 712 กิโลเมตร เป็นที่ราบสูงและภูเขา มีระดับความสูง ตั้งแต่ 300 – 1,550 เมตร จากระดับน้ำทะเล มีเนื้อที่รวมประมาณ 6,335.04 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 3,954,412 ไร่ มีขนาดใหญ่เป็นอันดับที่ 15 ของภาคเหนือ มีพื้นที่คิดเป็นร้อยละ 4 ของภาคเหนือ และคิดเป็นร้อยละ 1.2 ของประเทศ ซึ่งมีอำเภอแม่ใจเป็นอำเภอหนึ่งในจังหวัดพะเยาโดยแต่เดิมในปี พ.ศ.2448 อำเภอแม่ใจ ขึ้นอยู่กับจังหวัดเชียงรายต่อมาในปี พ.ศ.2457 ได้เป็นตำบลหนึ่งของอำเภอบ้านฝาง จังหวัดเชียงราย ต่อมาในวันที่ 24 กรกฎาคม พ.ศ.2506 ได้ยกฐานะเป็นกิ่งอำเภอหนึ่งขึ้นกับอำเภอบ้านฝาง และในวันที่ 28 กรกฎาคม พ.ศ.2508 ได้ยกฐานะเป็นอำเภอแม่ใจ จังหวัดเชียงราย จนกระทั่ง พ.ศ. 2520 ได้กลายเป็นอำเภอหนึ่งของจังหวัดพะเยา โดยมีประชากรส่วนใหญ่มีอาชีพหลักจากภาคการเกษตร โดยมีสภาพพื้นที่และสภาพการผลิตทางการเกษตรของอำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

3.1.1 ที่ตั้ง ขนาด และอาณาเขต

อำเภอแม่ใจ ตั้งอยู่ที่พิกัด NB831424 อยู่ห่างจากจังหวัดพะเยาไปทางทิศเหนือเป็นระยะทางประมาณ 24 กิโลเมตร มีเนื้อที่ประมาณ 300.761 ตารางกิโลเมตร หรือ 187,975 ไร่ มีอาณาเขตติดต่อกับอำเภอและจังหวัดข้างเคียง ดังภาพ 3.1 ซึ่งมีอาณาเขตติดต่อดังนี้

ทิศเหนือ	ติดต่อกับ	อำเภอพาน จังหวัดเชียงราย
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับ	อำเภอป่าแดด จังหวัดเชียงราย และ อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา
ทิศใต้	ติดต่อกับ	อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับ	อำเภอวังเหนือ จังหวัดลำปาง

ภาพ 3.1 แสดงอาณาเขตติดต่อของอำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา

ที่มา : ศูนย์บริการข้อมูลอำเภอ กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย

3.1.2 ลักษณะภูมิประเทศ

อำเภอแม่ใจ เป็นที่ราบลุ่มระหว่างภูเขา โดยมีเทือกเขาสูงชันทางทิศตะวันออก ได้แก่ เทือกเขาอีควัน คอยจองเลื่อน คอยห้วยม่วง เป็นที่ตั้งของอุทยานแห่งชาติแม่ปืม และด้านทิศตะวันตก ได้แก่ เทือกเขาคอยหลวงเป็นที่ตั้งของอุทยานแห่งชาติคอยหลวง โดยมีหนองน้ำธรรมชาติขนาดใหญ่ตั้งอยู่กลางพื้นที่ เรียกว่า “หนองเล็งทราย” สำหรับพื้นที่ของอำเภอ จำนวน 187,975 ไร่ แบ่งเป็น

พื้นที่ราบ	113,987 ไร่	คิดเป็นร้อยละ	60.64
ภูเขา	67,612 ไร่	คิดเป็นร้อยละ	35.97
พื้นน้ำ	6,376 ไร่	คิดเป็นร้อยละ	3.39

3.1.3 ลักษณะภูมิอากาศ

สภาพภูมิอากาศของอำเภอแม่ใจ แบ่งเป็น 3 ฤดู คือ

ฤดูร้อน ระหว่างเดือน มีนาคม – พฤษภาคม อากาศร้อนจัดในเดือนเมษายน อุณหภูมิสูงสุด โดยเฉลี่ย 38.2 องศาเซลเซียส

ฤดูฝน ระหว่างเดือนมิถุนายน – ตุลาคม ฝนตกหนาแน่นในเดือนสิงหาคมและเดือนกันยายน ปริมาณน้ำฝน โดยเฉลี่ยต่อปี 1,102.5 มิลลิเมตร

ฤดูหนาว ระหว่างเดือนพฤศจิกายน – กุมภาพันธ์ อากาศหนาวจัดในเดือนธันวาคมถึงมกราคม อุณหภูมิต่ำสุดเฉลี่ย 12 องศาเซลเซียส

ปริมาณน้ำฝนมีมากที่สุดในเดือนกันยายน โดยมีปริมาณน้ำฝน 243.24 มิลลิเมตร และน้อยสุดในเดือนธันวาคม โดยมีปริมาณน้ำฝน 27.1 มิลลิเมตร การกระจายตัวของปริมาณน้ำฝนในแต่ละเดือนแสดงไว้ในตาราง 3.1

3.1.4 ข้อมูลด้านการเกษตร

ประชากรอำเภอแม่ใจส่วนใหญ่ ประกอบอาชีพทางด้านเกษตร โดยเฉพาะการทำนามีพื้นที่ทำการเกษตร ทั้งสิ้น 79,668 ไร่ แบ่งเป็นพื้นที่นา 55,492 ไร่ พื้นที่สวน 19,644 ไร่ พื้นที่ไร่ 4,168 ไร่ และพื้นที่ประมง 364 ไร่ พืชเศรษฐกิจที่สำคัญในอำเภอแม่ใจ คือ ข้าว มีการเพาะปลูกทั้งข้าวนาปีและข้าวนาปรัง โดยมีพื้นที่เพาะปลูกทั้งหมด 56,647 ไร่ พืชเศรษฐกิจที่สำคัญรองลงมา คือ ลิ้นจี่ มีพื้นที่เพาะปลูก 15,074 ไร่ นอกจากนี้ยังมีการเลี้ยงสัตว์ทั้งเพื่อใช้ในการ

บริโภคในครัวเรือนและในเชิงพาณิชย์ โดยสัตว์ที่มีการเลี้ยงมากที่สุดคือ ไก่ โดยมีจำนวนไก่ทั้งหมด 4,999 ตัว

3.1.5 การปกครองและจำนวนประชากร

อำเภอแม่ใจแบ่งการปกครองออกเป็น 6 ตำบล 66 หมู่บ้าน องค์การบริหารส่วนตำบล 6 แห่ง เทศบาลตำบล 1 แห่ง ในปี 2551 มีจำนวนประชากรทั้งสิ้น 36,268 คน เป็นชาย 17,938 คน เป็นหญิง 18,330 คน มีจำนวนครัวเรือน 11,693 หลังคาเรือน อำเภอที่มีประชากรอาศัยอยู่มากที่สุดคืออำเภอบ้านเหล่า ซึ่งมีจำนวนประชากรทั้งหมด 8,095 คน รองลงมาคือ อำเภอศรีถ้อย มีประชากรทั้งหมด 7,187 คน และอำเภอที่มีประชากรน้อยที่สุดคืออำเภอเจริญราษฎร์ มีประชากรทั้งหมด 4,115 คน

3.1.6 การถือครองที่ดิน

อำเภอแม่ใจมีประชากรที่มีเอกสารสิทธิ์ที่ดินเป็นพื้นที่ทั้งสิ้น 26,704 แปลง เนื้อที่ 74,759 ไร่ 8 งาน แบ่งเป็น

- โฉนดที่ดิน 24,642 แปลง เนื้อที่ 65,399 ไร่ 3 งาน 53.9 ตารางวา
- น.ส. 3 ก 972 แปลง เนื้อที่ 2,719 ไร่ 72.2 ตารางวา
- น.ส. 3 782 แปลง เนื้อที่ 6,641 ไร่ 3 งาน 72 ตารางวา
- น.ส. 2 (ใบจอง) 308 แปลง

ตาราง 3.1 ปริมาณน้ำฝนแยกตามรายเดือน จังหวัดพะเยา ปีพ.ศ.2541-2550

เดือน	ปริมาณน้ำฝน (มิลลิเมตร)										
	พ.ศ. 2541	พ.ศ. 2542	พ.ศ. 2543	พ.ศ. 2544	พ.ศ. 2545	พ.ศ. 2546	พ.ศ. 2547	พ.ศ. 2548	พ.ศ. 2549	พ.ศ. 2550	เฉลี่ย
มกราคม	52.3	21.7	0.1	0.9	7.0	6.7	7.9	7.9	-	-	11.6
กุมภาพันธ์	-	27.8	88.7	-	4.2	-	1.9	1.9	2.7	0.1	18.2
มีนาคม	5.6	17.5	21.7	179.4	11.9	88.5	-	-	38.3	1.1	45.5
เมษายน	84.5	222.7	99.0	1.8	55.7	41.0	108.2	108.2	130.5	195.4	104.7
พฤษภาคม	188.7	200.0	197.7	280.8	313.9	74.2	255.3	255.3	163.7	215.1	214.5
มิถุนายน	144.2	175.2	134.4	81.4	108.7	135.9	116.9	116.9	63.2	128.4	120.5
กรกฎาคม	123.6	50.8	119.3	194.6	129.9	80.9	95.6	95.6	159.2	135.1	118.5
สิงหาคม	189.6	191.9	117.2	413.8	246.3	188.7	116.5	116.5	306.2	166	205.3
กันยายน	307.5	306.4	67.7	144.8	240.4	368.2	319.6	319.6	221.8	136.4	243.2
ตุลาคม	48.2	247.1	96.7	222.3	37.9	47.2	25.3	25.3	176.8	138.7	106.6
พฤศจิกายน	30.0	22.9	-	16.2	158.9	12.6	34.6	34.6	0.7	22.1	37.0
ธันวาคม	-	28.6	-	14.9	64.9	-	-	-	-	-	27.1

ที่มา : สถานีอุตุนิยมวิทยาจังหวัดพะเยา

3.1.7 สาธารณูปโภคพื้นฐาน

ด้านการมีไฟฟ้าใช้ในครัวเรือนพบว่าประชากรในอำเภอแม่ใจมีไฟฟ้าใช้แล้ว 9,921 หลังคาเรือน คิดเป็นร้อยละ 85 ของจำนวนหลังคาเรือนทั้งหมด (11,693 หลังคาเรือน)

ด้านการใช้ประปา มีครัวเรือนจำนวน 1,027 หลังคาเรือนที่ใช้น้ำประปาส่วนภูมิภาค คิดเป็นร้อยละ 9 ของจำนวนหลังคาเรือนทั้งหมด ส่วนใหญ่ใช้ระบบประปาหมู่บ้าน จำนวน 34 หมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 52 ของจำนวนหมู่บ้านทั้งหมด นอกจากนี้ยังมีการใช้น้ำจากบ่อบาดาลจำนวน 136 บ่อ บ่อน้ำตื้นจำนวน 5,139 บ่อ ถึงเก็บน้ำจำนวน 400 แห่ง และโอ่งขนาดใหญ่ 2,263 ใบ เป็นแหล่งน้ำอุปโภคบริโภคในครัวเรือนด้วย

ด้านการคมนาคม เส้นทางคมนาคมขนส่งภายในอำเภอส่วนใหญ่สามารถใช้ได้ทุกฤดูกาลโดยมีถนนลาดยาง หรือถนนคอนกรีตเชื่อมระหว่างตำบล หมู่บ้าน สำหรับถนนสายหลักที่สำคัญของอำเภอที่เชื่อมระหว่างอำเภอ และจังหวัด ได้แก่

- ทางหลวงแผ่นดิน หมายเลข 1193 สายแม่สุก – แม่ใจ
- ทางหลวงแผ่นดิน หมายเลข 1 สายพหลโยธิน (สายเก่า) พะเยา – เชียงราย
- ทางหลวงแผ่นดิน หมายเลข 1 สายพหลโยธิน (เอเซีย) พะเยา – เชียงราย

3.1.8 ทรัพยากรป่าไม้

พื้นที่ป่าไม้ของอำเภอเป็นพื้นที่ป่าต่อเนื่องกับพื้นที่ป่าของอำเภอพาน จังหวัดเชียงราย ปัจจุบันมีพื้นที่ที่กำหนดให้เป็นเขตป่าสงวนแห่งชาติ จำนวน 3 แห่ง คือ

1. ป่าแม่ปืม – ป่าดงประคู้ มีเนื้อที่ประมาณ 31,000 ไร่ อยู่ในเขตอำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา
2. ป่าแม่ปืม – แม่พุง มีเนื้อที่ประมาณ 169,089 ไร่ อยู่ในเขตพื้นที่อำเภอแม่ใจ อำเภอป่าแดด และอำเภอพาน จังหวัดเชียงราย
3. ป่าแม่ลาวฝั่งขวา – ป่าแม่ล้าน – ป่าแม่ใจ มีเนื้อที่ประมาณ 170,625 ไร่ อยู่ในเขตอำเภอแม่ใจ และอำเภอพาน จังหวัดเชียงราย

3.1.9 ทรัพยากรน้ำ

อำเภอแม่ใจมีแหล่งน้ำธรรมชาติขนาดใหญ่ตั้งอยู่กลางพื้นที่อำเภอเป็นแอ่งน้ำที่ไหลมาจากเทือกเขาทั้ง 2 ด้านของอำเภอ เรียกว่า หนองเล็งทราย ปัจจุบันมีพื้นที่เหลืออยู่ประมาณ 5,567 ไร่ หนองเล็งทรายเป็นแหล่งน้ำเพื่อการเกษตร แหล่งน้ำดิบเพื่อการผลิตประปา แหล่งประมง และเป็นต้นกำเนิดของลำน้ำอิง

สำหรับน้ำเพื่อใช้ในภาคการเกษตรได้มาจากทั้งตามแหล่งน้ำธรรมชาติ และจากระบบชลประทาน โดยพื้นที่ที่ใช้น้ำจากแหล่งน้ำธรรมชาติมีจำนวน 34,018 ไร่ และจากอ่างเก็บน้ำผ่านระบบชลประทาน จำนวน 45,650 ไร่ หรือร้อยละ 57 ของพื้นที่การเกษตรทั้งอำเภอโดยมีอ่างเก็บน้ำแม่ปืมเป็นอ่างเก็บน้ำที่ใหญ่ที่สุด

3.1.10 ทรัพยากรดิน

ลักษณะที่ดินของอำเภอแม่ใจ มีลักษณะเป็นพื้นที่ภูเขาถึงร้อยละ 35 ของพื้นที่ทั้งหมด รองลงไปได้แก่ กลุ่มดินพา คลอบคลุมพื้นที่ประมาณร้อยละ 25 กลุ่มดินไร้ คลอบคลุมพื้นที่ประมาณร้อยละ 20 กลุ่มดินดินโคลนคลุมพื้นที่ประมาณร้อยละ 15 และกลุ่มดินคละคลุมพื้นที่ประมาณร้อยละ 5

3.2 สภาพเศรษฐกิจสังคมและการผลิตของครัวเรือนเกษตรกร

ในส่วนนี้เป็นการอภิปรายถึงสภาพความเป็นอยู่ของเกษตรกรกรจำแนกตามขนาดฟาร์มหรือพื้นที่ทำการเกษตรของครัวเรือนเกษตรกร โดยกล่าวถึง สภาพทั่วไปของครัวเรือนเกษตรกร สภาพการผลิตทางการเกษตร การใช้ปัจจัยการผลิต ต้นทุนและผลตอบแทนของพืชที่ปลูก รายได้และรายจ่ายของครัวเรือน สภาวะหนี้สินและการกู้ยืม และข้อจำกัดของครัวเรือนในด้านต่างๆ ของเกษตรกร

3.2.1 ขนาดและลักษณะการถือครองที่ดิน

จากจำนวนตัวอย่างทั้งสิ้น 122 ตัวอย่าง ได้แบ่งกลุ่มครัวเรือนเกษตรกร โดยการนำพื้นที่เพาะปลูกของเกษตรกรแต่ละรายมาทำการเรียงลำดับ เพื่อแบ่งกลุ่มตัวอย่างตามขนาดของพื้นที่ ผลการแบ่งกลุ่มได้ดังนี้ กลุ่มเกษตรกรที่มีฟาร์มขนาดเล็ก ซึ่งมีจำนวน 44 ตัวอย่าง มีพื้นที่เพาะปลูกทั้งหมดเฉลี่ย 6.15 ไร่/ครัวเรือน โดยแบ่งเป็นพื้นที่นาของตนเองเฉลี่ย 3.01 ไร่/ครัวเรือน และมีการเช่าพื้นที่นาเพิ่มอีกเฉลี่ย 3.14 ไร่/ครัวเรือน สำหรับกลุ่มเกษตรกรที่มีฟาร์มขนาดกลาง ซึ่งมีจำนวน 61 ตัวอย่าง มีพื้นที่เพาะปลูกทั้งหมดเฉลี่ย 13.81 ไร่/ครัวเรือน เป็นพื้นที่ถือครองของตนเองเฉลี่ย 6.69 ไร่/ครัวเรือน โดยแบ่งเป็นพื้นที่นาของตนเองเฉลี่ย 6.60 ไร่/ครัวเรือน และพื้นที่ดอนของตนเอง

เฉลี่ย 0.09 ไร่/ครัวเรือน และมีการเช่าพื้นที่นาเพิ่มอีกเฉลี่ย 7.12 ไร่/ครัวเรือน ส่วนกลุ่มที่มีฟาร์มขนาดใหญ่ ซึ่งมีจำนวน 17 ตัวอย่าง มีพื้นที่เพาะปลูกทั้งหมดเฉลี่ย 21.73 ไร่/ครัวเรือน เป็นพื้นที่ถือครองของตนเองเฉลี่ย 7.79 ไร่/ครัวเรือน โดยแบ่งเป็นพื้นที่นาของตนเองเฉลี่ย 7.40 ไร่/ครัวเรือน พื้นที่ดอนของตนเองเฉลี่ย 0.39 ไร่/ครัวเรือน และมีการเช่าพื้นที่นาเพิ่มอีกเฉลี่ย 13.94 ไร่/ครัวเรือน ดังแสดงในตารางที่ 3.2

เกษตรกรตัวอย่างที่เช่าที่ดินเพิ่มทั้งหมดเป็นการเช่าที่ดินเพื่อใช้ในการทำนาปลูกข้าวในฤดูฝน โดยมีค่าเช่าที่นาเฉลี่ย 978 บาท/ไร่ จากการสำรวจไม่พบว่ามีกรเช่าพื้นที่ดอนในการปลูกพืชไร่

ตาราง 3.2 ขนาดพื้นที่การถือครองของเกษตรกรกลุ่มตัวอย่างอำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา

รายการ	ฟาร์มขนาดเล็ก	ฟาร์มขนาดกลาง	ฟาร์มขนาดใหญ่
	จำนวน (ไร่/ครัวเรือน)	จำนวน (ไร่/ครัวเรือน)	จำนวน (ไร่/ครัวเรือน)
พื้นที่นาทั้งหมด	6.15	13.72	21.34
พื้นที่นาของตนเอง	3.01	6.60	7.40
พื้นที่นาเช่า	3.14	7.12	13.94
พื้นที่ดอนทั้งหมด	-	0.09	0.39
พื้นที่ดอนของตนเอง	-	0.09	0.39
พื้นที่ดอนเช่า	-	-	-
รวมพื้นที่การเกษตร	6.15	13.81	21.73

ที่มา : การวิเคราะห์

3.2.2 ข้อมูลทั่วไปของหัวหน้าครัวเรือนเกษตรกรกลุ่มตัวอย่าง

หัวหน้าครัวเรือนนับว่าเป็นผู้ที่มิบทบาทที่สำคัญต่อการตัดสินใจในการแก้ปัญหาต่างๆ เกี่ยวกับการผลิตรวมถึงการวางแผนการเพาะปลูกพืช ผลการศึกษาพบว่าทั้งในฟาร์มขนาดเล็ก ฟาร์มขนาดกลาง และฟาร์มขนาดใหญ่ เกือบทุกครัวเรือนมีหัวหน้าครัวเรือนเป็นเพศชาย คิดเป็นร้อยละ 97.7, 95.1 และ 100.0 ตามลำดับ โดยประมาณครึ่งหนึ่งของหัวหน้าครัวเรือนในฟาร์มขนาดเล็กและฟาร์มขนาดใหญ่มีอายุระหว่าง 51-83 ปี คิดเป็นร้อยละ 50 และ 52.9 แต่สำหรับฟาร์มขนาดกลางนั้นหัวหน้าครัวเรือนประมาณครึ่งหนึ่งอยู่ในช่วงอายุที่น้อยกว่า คือ ช่วงอายุ 41-50 ปี คิดเป็นร้อยละ 50.8

ส่วนระดับการศึกษาของหัวหน้าครัวเรือนในแต่ละขนาดฟาร์มนั้น พบว่า หัวหน้าครัวเรือนส่วนใหญ่จบการศึกษาระหว่างชั้น ประถมศึกษาปีที่ 1- 4 คิดเป็นร้อยละ 56.8, 63.9 และ 76.5 ตามลำดับขนาดฟาร์ม ระดับการศึกษาที่มีหัวหน้าครัวเรือนจบรองลงมาคือ ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5- 7 คิดเป็นร้อยละ 15.9 ในฟาร์มขนาดเล็ก และ 18.0 ในฟาร์มขนาดกลาง สำหรับฟาร์มขนาดใหญ่ นั้น หัวหน้าครัวเรือนจบการศึกษาในระดับที่สูงกว่าชั้นประถมศึกษาปีที่ 7 คิดเป็นร้อยละ 17.6 ดังแสดงในตาราง 3.3

เมื่อพิจารณาถึงอาชีพหลักของหัวหน้าครัวเรือน พบว่า ทั้งในฟาร์มขนาดเล็ก ฟาร์มขนาดกลาง และฟาร์มขนาดใหญ่ ส่วนใหญ่แล้วประมาณสองในสามของครัวเรือนทั้งหมด หัวหน้าครัวเรือนมีอาชีพทำนาเป็นอาชีพหลักเพียงอย่างเดียว โดยปลูกทั้งข้าวเจ้านาปี และข้าวเหนียนาปี อาชีพหลักที่หัวหน้าครัวเรือนทำรองลงมา คือ การทำนาในฤดูฝนและทำสวนในฤดูแล้ง คิดเป็นร้อยละ 20.4 ในฟาร์มขนาดเล็ก และร้อยละ 18.1 ในฟาร์มขนาดกลาง ส่วนฟาร์มขนาดใหญ่ อาชีพหลักรองลงมา คือ การทำสวนผลไม้ เช่น ลำไย ลิ้นจี่ กาแฟ เป็นต้น คิดเป็นร้อยละ 29.4 ดังแสดงในตาราง 3.4

3.2.3 จำนวนสมาชิกและแรงงานของเกษตรกรตัวอย่าง

ในการทำการเกษตรทรัพยากรที่สำคัญอย่างหนึ่งคือ แรงงานที่ใช้ในการผลิตทางการเกษตร โดยส่วนใหญ่เป็นสมาชิกในครัวเรือนซึ่งจะมีจำนวนแรงงานมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับจำนวนสมาชิกในครัวเรือน โดยสามารถแยกเป็นแรงงานภายในครัวเรือนและแรงงานจ้างได้ดังนี้

1) แรงงานครัวเรือน ในการผลิตทางการเกษตรนั้น แรงงานครัวเรือนเป็นปัจจัยการผลิตที่สำคัญมากอย่างหนึ่ง จากผลการศึกษา พบว่า จำนวนสมาชิกในวัยแรงงานและจำนวนแรงงานเกษตรในครัวเรือนของฟาร์มขนาดเล็ก ฟาร์มขนาดกลาง และฟาร์มขนาดใหญ่ โดยเมื่อทำการทดสอบความแปรปรวนแบบทางเดียว (One-Way ANOVA) ของทั้ง 3 กลุ่ม พบว่า ทั้ง 3 กลุ่ม มีค่าเฉลี่ยที่ไม่แตกต่างกัน ณ ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยในฟาร์มขนาดใหญ่มีจำนวนสมาชิกในวัยแรงงานมากที่สุดเฉลี่ย 2.71 คน ต่อครัวเรือน สำหรับในฟาร์มขนาดเล็กและฟาร์มขนาดกลางมีจำนวนสมาชิกในวัยแรงงานที่ใกล้เคียงกันคือ เฉลี่ย 2.45 และ 2.43 คนต่อครัวเรือน ส่วนเมื่อพิจารณาเฉพาะแรงงานที่ทำงานในภาคการเกษตรพบว่าในฟาร์มขนาดเล็กและฟาร์มขนาดกลางมีจำนวนแรงงานในภาคเกษตรมากกว่าในฟาร์มขนาดใหญ่ โดยมีจำนวนเฉลี่ย 2.18 คนต่อครัวเรือนในฟาร์มขนาดเล็ก และ 2.13 คนต่อครัวเรือน ในฟาร์มขนาดกลาง ในขณะที่ฟาร์มขนาดใหญ่มีจำนวนแรงงานเกษตรเฉลี่ยเพียง 1.88 คนต่อครัวเรือน เนื่องจากสมาชิกในวัยแรงงานของฟาร์มขนาดใหญ่มีการออกไปเป็นแรงงานนอกภาคเกษตร ดังรายละเอียดในตาราง 3.5 จากจำนวน

แรงงานเกษตรเฉลี่ยต่อครัวเรือนในแต่ละขนาดฟาร์ม สามารถนำมาคำนวณจำนวนแรงงานที่มีในภาคการเกษตรในแต่ละเดือนได้โดยการนำจำนวนแรงงานภาคการเกษตรเฉลี่ยต่อครัวเรือนคูณกับจำนวนวันในแต่ละเดือน ดังรายละเอียดในตาราง 3.6

2) แรงงานจ้าง เกษตรกรในอำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา ส่วนใหญ่จ้างแรงงานเกษตรในพื้นที่เพิ่มในช่วงที่มีความต้องการใช้แรงงานสูง เช่น ช่วงปลูกและช่วงเก็บเกี่ยว โดยมีอัตราค่าจ้างเฉลี่ยเท่ากับ 143 บาทต่อวันทำงาน

ตาราง 3.3 จำนวนและร้อยละของเพศ อายุ และระดับการศึกษาของหัวหน้าครัวเรือนเกษตรกร
กลุ่มตัวอย่างอำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา

รายการ	ฟาร์มขนาดเล็ก		ฟาร์มขนาดกลาง		ฟาร์มขนาดใหญ่	
	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
เพศ						
ชาย	43	97.7	58	95.1	17	100.0
หญิง	1	2.3	3	4.9	-	-
รวม	44	100.0	61	100.0	17	100.0
ช่วงอายุ (ปี)						
30-40	9	20.5	7	11.5	3	17.6
41-50	13	29.5	31	50.8	5	29.5
51-83	22	50.0	23	37.7	9	52.9
รวม	44	100.0	61	100.0	17	100.0
การศึกษา						
ไม่ได้รับการศึกษา	6	13.6	6	9.8	-	-
ประถมศึกษาปีที่ 1-4	25	56.8	39	63.9	13	76.5
ประถมศึกษาปีที่ 5-7	7	15.9	11	18.0	1	5.9
สูงกว่าประถมศึกษาปีที่ 7	6	13.6	5	8.2	3	17.6
รวม	44	100.0	61	100.0	17	100.0

ที่มา : การวิเคราะห์

ตาราง 3.4 จำนวนและร้อยละของอาชีพหลักของกลุ่มตัวอย่างอำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา

รายการ	ฟาร์มขนาดเล็ก		ฟาร์มขนาดกลาง		ฟาร์มขนาดใหญ่	
	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ทำนา	27	61.3	46	75.4	11	64.7
ทำสวนผลไม้	5	11.4	3	4.9	5	29.4
รับจ้างในภาคการเกษตร	1	2.3	-	-	-	-
ทำนาและทำสวน	9	20.4	11	18.1	1	5.9
รับจ้างทั้งในและนอกภาคเกษตร	1	2.3	1	1.6	-	-
ทำโรงสีข้าวและเลี้ยงหมู	1	2.3	-	-	-	-
รวม	44	100.0	61	100.0	17	100.0

ที่มา : การวิเคราะห์

ตาราง 3.5 จำนวนของสมาชิกในครัวเรือน แรงงานเกษตรและค่าจ้างของเกษตรกรกลุ่มตัวอย่างอำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา

รายการ	ฟาร์มขนาดเล็ก	ฟาร์มขนาดกลาง	ฟาร์มขนาดใหญ่
	จำนวน (คน)	จำนวน (คน)	จำนวน(คน)
จำนวนสมาชิกในครัวเรือน	3.27	3.49	3.65
วัยแรงงาน	2.45	2.43	2.71
แรงงานชาย	1.27	1.20	1.24
แรงงานหญิง	1.18	1.23	1.47
แรงงานเกษตร	2.18	2.13	1.88
แรงงานเกษตรชาย	1.16	1.07	0.88
แรงงานเกษตรหญิง	1.02	1.07	1.00

ที่มา : การวิเคราะห์

ตาราง 3.6 จำนวนแรงงานเกษตรของครัวเรือนที่มีอยู่ในแต่ละเดือน อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา

เดือน	ฟาร์มขนาดเล็ก (man-day)	ฟาร์มขนาดกลาง (man-day)	ฟาร์มขนาดใหญ่ (man-day)
มกราคม	67.58	66.03	56.42
กุมภาพันธ์	61.04	59.64	50.96
มีนาคม	67.58	66.03	56.42
เมษายน	65.40	63.90	54.60
พฤษภาคม	67.58	66.03	56.42
มิถุนายน	65.40	63.90	54.60
กรกฎาคม	67.58	66.03	56.42
สิงหาคม	67.58	66.03	56.42
กันยายน	65.40	63.90	54.60
ตุลาคม	67.58	66.03	56.42
พฤศจิกายน	65.40	63.90	54.60
ธันวาคม	67.58	66.03	56.42

ที่มา : การวิเคราะห์

3.2.4 สภาพการผลิตและการใช้ปัจจัยการผลิตของเกษตรกรตัวอย่าง

เกษตรกรในพื้นที่อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา มีการเพาะปลูกพืชที่มีความหลากหลายและสามารถใช้พื้นที่ในการเพาะปลูกได้มากกว่าหนึ่งครั้งในรอบหนึ่งปี โดยการตัดสินใจในการเลือกเพาะปลูกพืชมีความแตกต่างกันในเกษตรกรแต่ละราย ทำให้ระบบการเพาะปลูกพืชที่มีความหลากหลายจากการสำรวจปฏิทินการเพาะปลูกพืชจากครัวเรือนตัวอย่าง (ตาราง 3.7) และสภาพการเพาะปลูกพืชของเกษตรกร (ตาราง 3.8) พบว่าพืชที่เกษตรกรทั้งในฟาร์มขนาดเล็ก ฟาร์มขนาดกลาง และฟาร์มขนาดใหญ่ นิยมปลูกโดยทั่วไปในพื้นที่ลุ่ม คือ ข้าวเจ้าและข้าวเหนียวปี ซึ่งจะเริ่มปลูกในช่วงฤดูฝน โดยมีการเตรียมดินตั้งแต่เดือนมิถุนายน โดยมีการใช้รถไถหรือเครื่องยนต์เข้ามาช่วย และจะเก็บเกี่ยวในเดือนพฤศจิกายน ซึ่งพันธุ์ข้าวเจ้าที่เกษตรกรนิยมปลูกคือพันธุ์มะลิ 105 ซึ่งเป็นพันธุ์ที่ทนแล้งและดินเค็มพอสมควร ด้านทานไต้เดือนฝอยรากปมตลาดมีความต้องการมาก ส่วนพันธุ์ข้าวเหนียวที่เกษตรกรนิยมปลูกนั้นคือพันธุ์ กข.6 ซึ่งเป็นพันธุ์ที่นิยมบริโภค ทนแล้ง และด้านทานต่อโรคใบจุดสีน้ำตาล โดยเกษตรกรมีการปลูกข้าวสำหรับการบริโภคในครัวเรือนเป็นหลักในทุกขนาดฟาร์ม

ส่วนในฤดูแล้งมีการปลูก หอมแดง กระเทียม แดงโม แคนตาลูป และถั่วเหลือง ซึ่งมีการเตรียมดินและเพาะปลูกในช่วงเดือนมกราคมและเก็บเกี่ยวในช่วงเดือนมีนาคม ยกเว้นถั่วเหลืองซึ่งเก็บเกี่ยวในช่วงเดือนเมษายน โดยการปลูกหอมแดงพบเฉพาะในฟาร์มขนาดเล็กเท่านั้น ส่วนการปลูกกระเทียมและแดงโมพบทั้งในฟาร์มขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่ สำหรับแคนตาลูปมีการปลูกในฟาร์มขนาดเล็กและฟาร์มขนาดกลางเท่านั้น ขณะที่การปลูกถั่วเหลืองมีเฉพาะในฟาร์มขนาดกลาง ซึ่งขนาดของพื้นที่ที่เพาะปลูกขึ้นอยู่กับปริมาณน้ำที่มีและเข้าถึงน้ำในฤดูแล้งเป็นหลัก การปลูกพืชในฤดูแล้งจึงพบเฉพาะในเขตพื้นที่ชลประทานเท่านั้น

ส่วนในพื้นที่ดอนซึ่งเป็นพื้นที่อาศัยน้ำฝน ในฤดูฝนที่ผ่านมามีการเพาะปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ และถั่วลิสง เพื่อขายเป็นหลัก เกษตรกรเริ่มเตรียมดินเพาะปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ในช่วงเดือนพฤษภาคมโดยมีการใช้รถไถหรือเครื่องยนต์เข้ามาช่วย และเก็บเกี่ยวในเดือนสิงหาคม ซึ่งการปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์พบเฉพาะในฟาร์มขนาดกลางเท่านั้น ส่วนถั่วลิสงพบว่า เกษตรกรในพื้นที่ปลูกถั่วลิสง 2 รุ่น โดยถั่วลิสงรุ่นแรก เกษตรกรมีการเตรียมดินเพาะปลูกในช่วงเดือนพฤษภาคม และเก็บเกี่ยวในเดือนกรกฎาคม ส่วนถั่วลิสงรุ่นที่สองมีการเตรียมดินเพาะปลูกในช่วงเดือนสิงหาคม และเก็บเกี่ยวในเดือนตุลาคม และพบว่ามีการปลูกถั่วลิสงทั้งในฟาร์มขนาดกลางและฟาร์มขนาดใหญ่ โดยในฟาร์มขนาดกลางมีการปลูกถั่วลิสงเฉพาะรุ่นแรกเท่านั้น ส่วนในฟาร์มขนาดใหญ่มีการปลูกถั่วลิสงทั้ง 2 รุ่น

พืชที่เกษตรกรเลือกปลูกนอกเหนือจากข้าว จะขึ้นอยู่กับเงื่อนไขและข้อจำกัดต่างๆ ที่เกษตรกรแต่ละรายมี เช่น ความรู้เกี่ยวกับพืชที่ปลูก ปริมาณน้ำที่มี เงินทุนที่มี รายได้ที่คาดว่าจะได้รับ ฯลฯ โดยปริมาณน้ำที่มีเป็นตัวแปรที่สำคัญถึงแม้ว่าอำเภอแม่ใจส่วนใหญ่อยู่ในเขตพื้นที่ชลประทานแต่ยังมีบางพื้นที่ที่ใช้แต่น้ำฝนในการเพาะปลูก โดยเฉพาะพื้นที่ดอน และมีข้อจำกัดด้านปริมาณน้ำเพื่อการเกษตรในช่วงฤดูแล้งในเขตพื้นที่ชลประทานด้วย ส่งผลให้เกษตรกรในแต่ละขนาดฟาร์มมีระบบการเพาะปลูกพืชที่แตกต่าง

ตาราง 3.7 ปฏิทินการเพาะปลูกพืชเศรษฐกิจอายุสั้นของเกษตรกรกลุ่มตัวอย่าง อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา

ลักษณะพื้นที่	พืช	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.
ที่ลุ่ม	ข้าวเจ้านาปี						←	→					
	ข้าวเหนียนาปี						←	→					
	หอมแดง	←	→										
	กระเทียม	←	→										
	แตงโม	←	→										
	แคนตาลูป	←	→										
	ถั่วเหลือง	←	→										
ที่ดอน	ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์					←	→						
	ถั่วลิสง รุ่น1					←	→						
	ถั่วลิสง รุ่น2							←	→				

ที่มา : การวิเคราะห์

ตาราง 3.8 สภาพการเพาะปลูกพืชอายุสั้นของเกษตรกรกลุ่มตัวอย่าง อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา
ปีเพาะปลูก 2548/49

พืช	ฟาร์มขนาดเล็ก (ไร่/ครัวเรือน)	ฟาร์มขนาดกลาง (ไร่/ครัวเรือน)	ฟาร์มขนาดใหญ่ (ไร่/ครัวเรือน)
ข้าวเจ้าและข้าวเหนียวนาปี	5.89	13.72	21.34
หอมแดง	0.01	-	-
กระเทียม	0.11	0.02	0.01
แตงโม	0.18	0.59	1.71
แคนตาลูป	0.15	0.23	-
ถั่วเหลือง	-	0.10	-
ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์	-	0.07	-
ถั่วลิสงรุ่น 1	-	0.02	0.24
ถั่วลิสงรุ่น 2	-	-	0.15

ที่มา : การวิเคราะห์

ระบบการเพาะปลูกที่แตกต่างกันในแต่ละขนาดฟาร์มส่งผลให้เกษตรกรมีการใช้ปัจจัยการผลิตที่แตกต่างกันตามไปด้วย

เมื่อพิจารณาการใช้แรงงานในการผลิต พบว่าในการผลิตพืชแต่ละชนิดในแต่ละขนาดฟาร์มมีการใช้แรงงานเฉลี่ยต่อไร่ในปริมาณที่แตกต่างกันไป ดังรายละเอียดในตาราง 3.9, 3.10 และตาราง 3.11 ดังนี้

การเพาะปลูกข้าวเจ้านาปี พบว่า เป็นพืชที่มีการใช้แรงงานในการเพาะปลูกค่อนข้างน้อย ทั้งในฟาร์มขนาดเล็ก ฟาร์มขนาดกลาง และฟาร์มขนาดใหญ่ โดยมีการใช้แรงงานเฉลี่ยต่อไร่มากที่สุดที่ฟาร์มขนาดเล็กอยู่ที่ 11.98 วันทำงานต่อไร่ และฟาร์มขนาดใหญ่มีการใช้แรงงานเฉลี่ยต่อไร่น้อยที่สุดเท่ากับ 8.15 วันทำงานต่อไร่

การเพาะปลูกข้าวเหนียวนาปี พบว่า เป็นพืชที่มีการใช้แรงงานในการเพาะปลูกที่ค่อนข้างน้อย ในทุกขนาดฟาร์มเช่นเดียวกับการเพาะปลูกข้าวเจ้านาปี โดยมีการใช้แรงงานเฉลี่ยต่อไร่มากที่สุดที่ฟาร์มขนาดเล็กอยู่ที่ 15.54 วันทำงานต่อไร่ และมีการใช้แรงงานเฉลี่ยต่อไร่น้อยที่สุดในฟาร์มขนาดกลางเท่ากับ 7.83 วันทำงานต่อไร่ เนื่องจากมีการใช้แรงงานในกิจกรรมการปลูกและการเก็บเกี่ยวที่น้อยกว่าฟาร์มขนาดเล็ก

การเพาะปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ซึ่งมีการเพาะปลูกเฉพาะในฟาร์มขนาดกลาง โดยมีการใช้แรงงานในการเพาะปลูกมากกว่าการเพาะปลูกข้าวเหนียวนาปี ในฟาร์มขนาดกลางเล็กน้อยโดยมีการใช้แรงงานเฉลี่ยต่อไร่ในการเพาะปลูกเท่ากับ 8.02 วันทำงานต่อไร่

การเพาะปลูกถั่วลิสง พบว่ามีการเพาะปลูกเฉพาะในฟาร์มขนาดกลางและฟาร์มขนาดใหญ่จำนวน 2 รุ่น โดยมีการใช้แรงงานในการเพาะปลูกค่อนข้างน้อยเมื่อเปรียบเทียบกับการปลูกกระเทียม แดงโม และแคนตาลูป โดยการเพาะปลูกถั่วลิสงรุ่นที่ 1 มีการใช้แรงงานในการเพาะปลูกมากที่สุด ในฟาร์มขนาดกลางอยู่ที่ 15 วันทำงานต่อไร่ และมีการใช้แรงงานเฉลี่ยต่อไร่น้อยที่สุดในฟาร์มขนาดใหญ่เท่ากับ 6.01 วันทำงานต่อไร่ ส่วนการเพาะปลูกถั่วลิสงรุ่นที่ 2 ซึ่งมีการเพาะปลูกเฉพาะในฟาร์มขนาดใหญ่ มีการใช้แรงงานเฉลี่ยต่อไร่เท่ากับ 9.6 วันทำงานต่อไร่

การเพาะปลูกหอมแดง พบว่ามีการเพาะปลูกเฉพาะในฟาร์มขนาดเล็ก โดยมีการใช้แรงงานในการเพาะปลูกค่อนข้างมากเมื่อเปรียบเทียบกับการปลูกข้าวเจ้านาปี ข้าวเหนียวนาปี และแดงโม โดยมีการใช้แรงงานเฉลี่ยต่อไร่ในการเพาะปลูกเท่ากับ 24.87 วันทำงานต่อไร่

การเพาะปลูกกระเทียม พบว่าเป็นพืชที่มีการใช้แรงงานในการเพาะปลูกจำนวนมากที่สุดเมื่อเปรียบเทียบกับการปลูกพืชชนิดอื่น ทั้งในฟาร์มขนาดเล็ก ฟาร์มขนาดกลาง และใช้แรงงานในการเพาะปลูกจำนวนมากเป็นอันดับที่สองรองจากการปลูกแดงโมในฟาร์มขนาดใหญ่ โดยมีการใช้แรงงานเฉลี่ยต่อไร่มากที่สุด ในฟาร์มขนาดกลางอยู่ที่ 73.44 วันทำงานต่อไร่ และฟาร์มขนาดใหญ่มีการใช้แรงงานเฉลี่ยต่อไร่น้อยที่สุดเท่ากับ 16.99 วันทำงานต่อไร่

การเพาะปลูกแดงโม พบว่าเป็นพืชที่มีการใช้แรงงานในการเพาะปลูกค่อนข้างมากเมื่อเปรียบเทียบกับการปลูกกระเทียมและแคนตาลูป ทั้งในฟาร์มขนาดเล็ก ฟาร์มขนาดกลาง และมีการใช้แรงงานในการเพาะปลูกมากที่สุด ในฟาร์มขนาดใหญ่ โดยมีการใช้แรงงานเฉลี่ยต่อไร่มากที่สุด ในฟาร์มขนาดใหญ่อยู่ที่ 21.51 วันทำงานต่อไร่ และฟาร์มขนาดเล็กมีการใช้แรงงานเฉลี่ยต่อไร่น้อยที่สุดเท่ากับ 18.04 วันทำงานต่อไร่

การเพาะปลูกแคนตาลูป พบว่าเป็นพืชที่มีการใช้แรงงานในการเพาะปลูกจำนวนมากเป็นอันดับที่สองรองลงมาจากการใช้แรงงานในการเพาะปลูกกระเทียม ทั้งในฟาร์มขนาดเล็ก และฟาร์มขนาดกลาง โดยมีการใช้แรงงานเฉลี่ยต่อไร่มากที่สุด ในฟาร์มขนาดเล็กอยู่ที่ 43.13 วันทำงานต่อไร่ และฟาร์มขนาดกลางมีการใช้แรงงานเฉลี่ยต่อไร่น้อยที่สุดเท่ากับ 40.4 วันทำงานต่อไร่

การเพาะปลูกถั่วเหลือง พบว่ามีการเพาะปลูกเฉพาะในฟาร์มขนาดกลาง มีการใช้แรงงานในการเพาะปลูกค่อนข้างน้อย มีการใช้แรงงานมากกว่าเฉพาะข้าวโพดเลี้ยงสัตว์และข้าวเหนียวนาปีเท่านั้น โดยมีการใช้แรงงานเฉลี่ยต่อไร่ในการเพาะปลูกเท่ากับ 9.43 วันทำงานต่อไร่

ตาราง 3.9 การใช้แรงงานแยกเป็นรายเดือนในการปลูกถึงเก็บเกี่ยวแต่ละชนิดเฉลี่ยต่อไร่
ของฟาร์มขนาดเล็กในอำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา

หน่วย : วันทำงาน/ไร่

พืช	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.
ข้าวเจ้าในปี						1.27	3.34	0.59	0.59	0.59	5.60	
ข้าวเหนียว ในปี						1.65	3.84	0.83	0.83	0.83	7.56	
หอมแดง	13.29	2.79	8.79									
กระเทียม	34.54	9.84	21.44									
แตงโม	8.30	2.55	7.19									
แคนตาลูป	15.58	8.64	18.91									

ที่มา : การวิเคราะห์

ตาราง 3.10 การใช้แรงงานแยกเป็นรายเดือนในการปลูกถึงเก็บเกี่ยวแต่ละชนิดเฉลี่ยต่อไร่
ของฟาร์มขนาดกลางในอำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา

หน่วย : วันทำงาน/ไร่

พืช	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.
ข้าวเจ้าในปี						1.82	2.78	0.40	0.40	0.40	3.98	
ข้าวเหนียว ในปี						0.99	2.13	0.46	0.46	0.46	3.33	
ข้าวโพด เลี้ยงสัตว์						2.63	0.63	0.63	4.13			
ถั่วลิสงรุ่น 1						6.00	0.00	9.00				
กระเทียม	48.78	6.11	18.55									
แตงโม	9.22	3.09	6.06									
แคนตาลูป	16.58	8.32	15.50									
ถั่วเหลือง	6.69	0.69	0.69	1.36								

ที่มา : การวิเคราะห์

ตาราง 3.11 การใช้แรงงานแยกเป็นรายเดือนในการปลูกถึงเก็บเกี่ยวแต่ละชนิดเฉลี่ยต่อไร่
ของฟาร์มขนาดใหญ่ในอำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา

หน่วย : วันทำงาน/ไร่

พืช	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.
ข้าวเจ้าในปี						1.08	1.85	0.37	0.40	0.40	4.05	
ข้าวเหนียว ในปี*						1.08	1.85	0.37	0.40	0.40	4.05	
ถั่วลิสง รุ่น 1					1.92	0.17	3.92					
ถั่วลิสง รุ่น 2								1.60	0.00	8.00		
กระเทียม	7.33	0.83	8.83									
แตงโม	9.62	4.22	7.67									

*หมายเหตุ : เนื่องจากไม่มีเกษตรกรที่ปลูกข้าวเหนียวอย่างเดียวจึงใช้ข้อมูลการใช้แรงงานจาก
เกษตรกรที่ปลูกข้าวเจ้าในปี
ที่มา : การวิเคราะห์

3.2.5 รายได้จากการปลูกพืชของเกษตรกรกลุ่มตัวอย่าง อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา ปีการเพาะปลูก 2548/49

การศึกษาแผนการเพาะปลูกพืชที่เหมาะสมในระดับฟาร์ม จะเป็นการวางแผนการ
เพาะปลูกซึ่งพิจารณาถึงรายได้เงินสด และต้นทุนเงินสดในการผลิตพืชแต่ละชนิดในพื้นที่
อำเภอแม่ใจ เพื่อใช้ประกอบการตัดสินใจเลือกพืชที่มีความเหมาะสม ดังรายละเอียดในตาราง 3.12

ข้าวเจ้าในปี

ในการปลูกข้าวเจ้าในปีของเกษตรกรในพื้นที่อำเภอแม่ใจ พบว่าในฟาร์มขนาดเล็ก ข้าว
เจ้าในปีให้ผลผลิตเฉลี่ย 627.66 กิโลกรัม/ไร่ โดยมีราคาจำหน่ายเฉลี่ย 9.20 บาท/กิโลกรัม จาก
ต้นทุนเงินสดเฉลี่ยในการปลูกข้าวเจ้าในปีจำนวน 871.87 บาท/ไร่ ทำให้มีรายได้เหนือต้นทุนเงินสด
เฉลี่ย 4,902.77 บาท/ไร่

สำหรับฟาร์มขนาดกลาง ข้าวเจ้าในปีให้ผลผลิตเฉลี่ย 625.22 กิโลกรัม/ไร่ โดยมีราคา
จำหน่ายเฉลี่ย 9.04 บาท/กิโลกรัม ซึ่งเป็นราคาที่น้อยกว่าฟาร์มขนาดเล็ก จากต้นทุนเงินสดเฉลี่ยใน
การปลูกข้าวเจ้าในปีจำนวน 960.65 บาท/ไร่ ซึ่งมากกว่าฟาร์มขนาดเล็ก 88.78 บาท/ไร่ หรือคิดเป็น

ร้อยละ 9 ทำให้มีรายได้เหนือต้นทุนเงินสดเฉลี่ย 4,698.24 บาท/ไร่ ซึ่งน้อยกว่าฟาร์มขนาดเล็ก 204.53 บาท/ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 4

สำหรับฟาร์มขนาดใหญ่ ข้าวเจ้านาปีให้ผลผลิตเฉลี่ย 650.27 กิโลกรัม/ไร่ โดยมีราคาจำหน่ายเฉลี่ย 9.44 บาท/กิโลกรัม ซึ่งเป็นราคาที่สูงกว่าฟาร์มขนาดกลางเล็กน้อย จากต้นทุนเงินสดเฉลี่ยในการปลูกข้าวเจ้านาปีจำนวน 878.29 บาท/ไร่ ซึ่งน้อยกว่าฟาร์มขนาดกลาง 82.36 บาท/ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 9 ทำให้มีรายได้เหนือต้นทุนเงินสดเฉลี่ย 5,259.82 บาท/ไร่ ซึ่งมากกว่าฟาร์มขนาดกลาง 561.58 บาท/ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 11

ข้าวเหนียวนาปี

ในการปลูกข้าวเหนียวนาปีของเกษตรกร พบว่าฟาร์มขนาดเล็ก ข้าวเหนียวนาปีให้ผลผลิตเฉลี่ย 594.04 กิโลกรัม/ไร่ มีราคาจำหน่ายเฉลี่ย 7.95 บาท/กิโลกรัม จากต้นทุนเงินสดเฉลี่ยในการปลูกข้าวเหนียวนาปีจำนวน 861.67 บาท/ไร่ ทำให้มีรายได้เหนือต้นทุนเงินสดเฉลี่ย 3,866.50 บาท/ไร่ โดยผลผลิตข้าวเหนียวนาปีบางส่วน เกษตรกรในฟาร์มขนาดเล็กมีการเก็บเพื่อใช้ประโยชน์ในครัวเรือนเฉลี่ย 1,312 กิโลกรัม/ครัวเรือน

สำหรับฟาร์มขนาดกลาง ข้าวเหนียวนาปีให้ผลผลิตเฉลี่ย 591.73 กิโลกรัม/ไร่ โดยมีราคาจำหน่ายเฉลี่ย 7.81 บาท/กิโลกรัม ซึ่งเป็นราคาที่สูงกว่าฟาร์มขนาดเล็ก จากต้นทุนเงินสดเฉลี่ยในการปลูกข้าวเหนียวนาปีจำนวน 949.41 บาท/ไร่ ซึ่งมากกว่าฟาร์มขนาดเล็ก 87.74 บาท/ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 9 ซึ่งทำให้มีรายได้เหนือต้นทุนเงินสดเฉลี่ย 3,662.50 บาท/ไร่ ซึ่งน้อยกว่าฟาร์มขนาดเล็ก 204.00 บาท/ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 6 เนื่องจากมีต้นทุนในการปลูกที่สูงกว่า โดยผลผลิตข้าวเหนียวนาปีบางส่วน เกษตรกรในฟาร์มขนาดกลางมีการเก็บเพื่อใช้ประโยชน์ในครัวเรือนเฉลี่ย 1,545 กิโลกรัม/ครัวเรือน

สำหรับฟาร์มขนาดใหญ่ ข้าวเหนียวนาปีให้ผลผลิตเฉลี่ย 614.69 กิโลกรัม/ไร่ โดยมีราคาจำหน่ายเฉลี่ย 8.16 บาท/กิโลกรัม ซึ่งเป็นราคาที่สูงกว่าฟาร์มขนาดกลาง จากต้นทุนเงินสดเฉลี่ยในการปลูกข้าวเหนียวนาปีจำนวน 868.02 บาท/ไร่ ซึ่งน้อยกว่าฟาร์มขนาดกลาง 81.39 บาท/ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 9 ซึ่งทำให้มีรายได้เหนือต้นทุนเงินสดเฉลี่ย 4,145.68 บาท/ไร่ ซึ่งมากกว่าฟาร์มขนาดกลาง 483.18 บาท/ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 12 โดยผลผลิตข้าวเหนียวนาปีบางส่วน เกษตรกรในฟาร์มขนาดใหญ่มีการเก็บเพื่อใช้ประโยชน์ในครัวเรือนเฉลี่ย 1,532 กิโลกรัม/ครัวเรือน

ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์

ในการปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ซึ่งมีการปลูกเฉพาะในฟาร์มขนาดกลางพบว่า ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ให้ผลผลิตเฉลี่ย 375.00 กิโลกรัม/ไร่ โดยมีราคาจำหน่ายเฉลี่ย 2.50 บาท/กิโลกรัม จากต้นทุนเงินสดเฉลี่ยในการปลูกข้าวโพดจำนวน 1,410 บาท/ไร่ ซึ่งพบว่าเกษตรกรมีต้นทุนการผลิตที่ค่อนข้างสูงเนื่องจากการจ้างแรงงานเข้ามาช่วยทั้งในช่วงกิจกรรมการเพาะปลูก การดูแล และการเก็บเกี่ยวมาก ทำให้เกษตรกรประสบกับปัญหาการขาดทุนจากการผลิตข้าวโพดโดยมีรายได้นือต้นทุนเงินสดเฉลี่ย -472.50 บาท/ไร่

ถั่วลิสง

ในการปลูกถั่วลิสงมีการปลูกเฉพาะในฟาร์มขนาดกลางและฟาร์มขนาดใหญ่ ในฟาร์มขนาดกลาง พบว่า มีการเพาะปลูกถั่วลิสงเฉพาะรุ่นที่ 1 โดยให้ผลผลิตเฉลี่ย 180.00 กิโลกรัม/ไร่ และมีราคาจำหน่ายเฉลี่ย 7.00 บาท/กิโลกรัม จากต้นทุนเงินสดเฉลี่ยในการปลูกถั่วลิสงจำนวน 1,432.00 บาท/ไร่ ซึ่งค่อนข้างสูงเนื่องจากการจ้างแรงงานในการเตรียมดินจำนวนมาก ทำให้ประสบปัญหาการขาดทุนจากการผลิตถั่วลิสง โดยมีรายได้นือต้นทุนเงินสดเฉลี่ย -172.00 บาท/ไร่

สำหรับฟาร์มขนาดใหญ่มีการเพาะปลูกถั่วลิสงทั้ง 2 รุ่น โดยมีผลผลิตเฉลี่ยสำหรับถั่วลิสงรุ่นแรก 137.50 กิโลกรัม/ไร่ ซึ่งน้อยกว่ารุ่นที่ 2 ซึ่งมีผลผลิตเฉลี่ย 180 กิโลกรัม/ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 31 และมีราคาจำหน่ายเฉลี่ย 7.00 บาท/กิโลกรัม ซึ่งเท่ากับฟาร์มขนาดกลาง จากต้นทุนเงินสดเฉลี่ยในการปลูกถั่วลิสงทั้งสองรุ่นที่ใกล้เคียงกัน เฉลี่ย 917 บาท/ไร่ ทำให้เกษตรกรมีรายได้นือต้นทุนเงินสดเฉลี่ยสำหรับถั่วลิสงรุ่นที่ 1 40.50 บาท/ไร่ ซึ่งน้อยกว่ารุ่นที่ 2 ซึ่งมีรายได้นือต้นทุนเงินสด 348 บาท/ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 88

หอมแดง

ในการปลูกหอมแดง ซึ่งมีการปลูกเฉพาะในฟาร์มขนาดเล็ก พบว่าหอมแดงให้ผลผลิตเฉลี่ย 2,000 กิโลกรัม/ไร่ โดยมีราคาจำหน่ายเฉลี่ย 10.00 บาท/กิโลกรัม จากต้นทุนเงินสดเฉลี่ยในการปลูกหอมแดงจำนวน 2,798.80 บาท/ไร่ ทำให้มีรายได้นือต้นทุนเงินสดเฉลี่ย 16,422.25 บาท/ไร่

กระเทียม

ในการปลูกกระเทียมของเกษตรกร พบว่าในฟาร์มขนาดเล็ก กระเทียมให้ผลผลิตเฉลี่ย 1,018.67 กิโลกรัม/ไร่ โดยมีราคาจำหน่ายเฉลี่ย 21.73 บาท/กิโลกรัม จากต้นทุนเงินสดเฉลี่ยในการปลูกกระเทียมจำนวน 6,498.27 บาท/ไร่ ซึ่งทำให้มีรายได้เหนือต้นทุนเงินสดเฉลี่ย 15,634.00 บาท/ไร่

สำหรับฟาร์มขนาดกลาง กระเทียมให้ผลผลิตเฉลี่ย 600.00 กิโลกรัม/ไร่ ซึ่งน้อยกว่าฟาร์มขนาดเล็ก 418.67 กิโลกรัม/ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 70 โดยมีราคาจำหน่ายเฉลี่ย 23.33 บาท/กิโลกรัม ซึ่งเป็นราคาที่สูงกว่าฟาร์มขนาดเล็ก จากต้นทุนเงินสดเฉลี่ยในการปลูกกระเทียมจำนวน 4,111.11 บาท/ไร่ ซึ่งน้อยกว่าฟาร์มขนาดเล็ก 2,387.16 บาท/ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 58 ซึ่งจะทำให้มีรายได้เหนือต้นทุนเงินสดเฉลี่ย 9,222.22 บาท/ไร่ ซึ่งน้อยกว่าฟาร์มขนาดเล็ก 6,411.78 บาท/ไร่ คิดเป็นร้อยละ 70 เนื่องจากมีผลผลิตต่อไร่ที่ต่ำกว่า

สำหรับฟาร์มขนาดใหญ่ กระเทียมให้ผลผลิตเฉลี่ย 1,000 กิโลกรัม/ไร่ โดยมีราคาจำหน่ายเฉลี่ย 15.67 บาท/กิโลกรัม ซึ่งเป็นราคาที่ต่ำกว่าฟาร์มขนาดเล็กและฟาร์มขนาดกลาง เนื่องจากมีแหล่งขายที่ต่างกัน โดยสำหรับฟาร์มขนาดใหญ่ส่วนใหญ่มีพ่อค้ามารับซื้อถึงที่สวนทำให้มีราคาขายที่ต่ำกว่า จากต้นทุนเงินสดเฉลี่ยในการปลูกกระเทียมจำนวน 5,120 บาท/ไร่ ซึ่งมากกว่าฟาร์มขนาดกลาง 1,008.89 บาท/ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 20 ทำให้มีรายได้เหนือต้นทุนเงินสดเฉลี่ย 10,550 บาท/ไร่ ซึ่งมากกว่าฟาร์มขนาดกลาง 1,327.78 บาท/ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 13 เนื่องจากมีปริมาณผลผลิตต่อไร่ที่สูงกว่า

แตงโม

ในการปลูกแตงโมของเกษตรกรพบว่าในฟาร์มขนาดเล็ก แตงโมให้ผลผลิตเฉลี่ย 2,187.50 กิโลกรัม/ไร่ โดยมีราคาจำหน่ายเฉลี่ย 3.81 บาท/กิโลกรัม จากต้นทุนเงินสดเฉลี่ยในการปลูกแตงโมจำนวน 2,809.77 บาท/ไร่ ทำให้มีรายได้เหนือต้นทุนเงินสดเฉลี่ย 5,448.05 บาท/ไร่

สำหรับฟาร์มขนาดกลาง แตงโมให้ผลผลิตเฉลี่ย 2,344.14 กิโลกรัม/ไร่ โดยมีราคาจำหน่ายเฉลี่ย 3.83 บาท/กิโลกรัม จากต้นทุนเงินสดเฉลี่ยในการปลูกแตงโมจำนวน 3,204.72 บาท/ไร่ ซึ่งมากกว่าฟาร์มขนาดเล็ก 394.95 บาท/ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 12 ซึ่งทำให้มีรายได้เหนือต้นทุนเงินสดเฉลี่ย 5,722.96 บาท/ไร่ มากกว่าฟาร์มขนาดเล็ก 274.91 บาท/ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 5

สำหรับฟาร์มขนาดใหญ่ แตงโมให้ผลผลิตเฉลี่ย 1,790.90 กิโลกรัม/ไร่ โดยมีราคาจำหน่ายเฉลี่ย 5.74 บาท/กิโลกรัม ซึ่งเป็นราคาที่สูงกว่าฟาร์มขนาดกลาง เนื่องจากมีเกษตรกรบางรายมีการนำผลผลิตไปขายเอง ทำให้ได้ราคาขายที่สูงกว่า จากต้นทุนเงินสดเฉลี่ยในการปลูกแตงโม

จำนวน 3,438.37 บาท/ไร่ ซึ่งมากกว่าฟาร์มขนาดกลาง 233.65 บาท/ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 7 ซึ่งทำให้มีรายได้เหนือต้นทุนเงินสดเฉลี่ย 6,377.49 บาท/ไร่ ซึ่งมากกว่าฟาร์มขนาดกลาง 654.53 บาท/ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 10

แคนตาลูป

ในการปลูกแคนตาลูป พบว่ามีการปลูกเฉพาะในฟาร์มขนาดเล็กและฟาร์มขนาดกลาง โดยในฟาร์มขนาดเล็ก แคนตาลูปให้ผลผลิตเฉลี่ย 1,977.27 กิโลกรัม/ไร่ โดยมีราคาจำหน่ายเฉลี่ย 13.28 บาท/กิโลกรัม จากต้นทุนเงินสดเฉลี่ยในการปลูกแคนตาลูปจำนวน 4,667.78 บาท/ไร่ ทำให้มีรายได้เหนือต้นทุนเงินสดเฉลี่ย 20,949.95 บาท/ไร่

สำหรับฟาร์มขนาดกลาง แคนตาลูปให้ผลผลิตเฉลี่ย 1,924.71 กิโลกรัม/ไร่ โดยมีราคาจำหน่ายเฉลี่ย 12.11 บาท/กิโลกรัม จากต้นทุนเงินสดเฉลี่ยในการปลูกแคนตาลูปจำนวน 5,681.56 บาท/ไร่ ซึ่งมากกว่าฟาร์มขนาดเล็ก 1,013.78 บาท/ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 18 ทำให้มีรายได้เหนือต้นทุนเงินสดเฉลี่ย 16,650.79 บาท/ไร่ ซึ่งน้อยกว่าฟาร์มขนาดเล็ก 4,299.16 บาท/ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 26

ถั่วเหลือง

ในการปลูกถั่วเหลือง พบว่ามีการปลูกถั่วเหลืองเฉพาะในฟาร์มขนาดกลาง โดยถั่วเหลืองให้ผลผลิตเฉลี่ย 190.00 กิโลกรัม/ไร่ โดยมีราคาจำหน่ายเฉลี่ย 10.50 บาท/กิโลกรัม จากต้นทุนเงินสดเฉลี่ยในการปลูกถั่วเหลืองจำนวน 2,031 บาท/ไร่ ทำให้มีรายได้เหนือต้นทุนเงินสดเฉลี่ย -36.00 บาท/ไร่ หรือขาดทุนเนื่องจากมีต้นทุนการผลิตที่ค่อนข้างสูง

ตาราง 3.12 ผลผลิต ราคา ต้นทุนเงินสด และรายได้สุทธิเหนือต้นทุนเงินสด พืชเศรษฐกิจ
ของเกษตรกรกลุ่มตัวอย่าง อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา

กิจกรรมการผลิต	ฟาร์ม	ฟาร์ม	ฟาร์ม
	ขนาดเล็ก	ขนาดกลาง	ขนาดใหญ่
ข้าวเจ้าในปี			
- ผลผลิตต่อไร่ (กก./ไร่)	627.66	625.22	650.27
- ราคาขายเฉลี่ย (บาท/กก.)	9.20	9.04	9.44
- ต้นทุนเงินสดเฉลี่ย (บาท/ไร่)	871.87	960.65	878.29
ค่าเมล็ดพันธุ์เฉลี่ย (บาท/ไร่)	87.10	85.59	78.25
ค่าปุ๋ยเฉลี่ย (บาท/ไร่)	324.11	275.44	251.83
ค่าสารเคมีและอื่นๆเฉลี่ย (บาท/ไร่)	215.27	235.78	215.56
ค่าจ้างแรงงานเฉลี่ย (บาท/ไร่)	245.39	363.84	332.64
- รายได้เหนือต้นทุนเงินสด (บาท/ไร่)	4,902.77	4,698.24	5,259.82
ข้าวเหนียวในปี			
- ผลผลิตต่อไร่ (กก./ไร่)	594.04	591.73	614.69
- ราคาขายเฉลี่ย (บาท/กก.)	7.95	7.81	8.16
- ต้นทุนเงินสดเฉลี่ย (บาท/ไร่)	861.67	949.41	868.02
ค่าเมล็ดพันธุ์เฉลี่ย (บาท/ไร่)	86.08	84.59	77.34
ค่าปุ๋ยเฉลี่ย (บาท/ไร่)	320.32	272.22	248.88
ค่าสารเคมีและอื่นๆเฉลี่ย (บาท/ไร่)	212.75	233.02	213.04
ค่าจ้างแรงงานเฉลี่ย (บาท/ไร่)	242.52	359.58	328.75
- รายได้เหนือต้นทุนเงินสด (บาท/ไร่)	3,866.50	3,662.50	4,145.68

ตาราง 3.12 (ต่อ)

กิจกรรมการผลิต	ฟาร์ม	ฟาร์ม	ฟาร์ม
	ขนาดเล็ก	ขนาดกลาง	ขนาดใหญ่
ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์			
- ผลผลิตต่อไร่ (กก./ไร่)	-	375.00	-
- ราคาขายเฉลี่ย (บาท/กก.)		2.50	
- ต้นทุนเงินสดเฉลี่ย (บาท/ไร่)		1,410.00	
ค่าเมล็ดพันธุ์เฉลี่ย (บาท/ไร่)		50.00	
ค่าปุ๋ยเฉลี่ย (บาท/ไร่)		480.00	
ค่าสารเคมีและอื่นๆเฉลี่ย (บาท/ไร่)		100.00	
ค่าจ้างแรงงานเฉลี่ย (บาท/ไร่)		780.00	
- รายได้เหนือต้นทุนเงินสด (บาท/ไร่)		-472.50	
ถั่วลิสง รุ่น1			
- ผลผลิตต่อไร่ (กก./ไร่)	-	180.00	137.50
- ราคาขายเฉลี่ย (บาท/กก.)		7.00	7.00
- ต้นทุนเงินสดเฉลี่ย (บาท/ไร่)		1,432.00	922.00
ค่าเมล็ดพันธุ์เฉลี่ย (บาท/ไร่)		852.00	852.00
ค่าปุ๋ยเฉลี่ย (บาท/ไร่)		-	-
ค่าสารเคมีและอื่นๆเฉลี่ย (บาท/ไร่)		-	70
ค่าจ้างแรงงานเฉลี่ย (บาท/ไร่)		580	-
- รายได้เหนือต้นทุนเงินสด (บาท/ไร่)		-172.00	40.50
ถั่วลิสง รุ่น2			
- ผลผลิตต่อไร่ (กก./ไร่)	-	-	180.00
- ราคาขายเฉลี่ย (บาท/กก.)			7.00
- ต้นทุนเงินสดเฉลี่ย (บาท/ไร่)			912.00
ค่าเมล็ดพันธุ์เฉลี่ย (บาท/ไร่)			852.00
ค่าปุ๋ยเฉลี่ย (บาท/ไร่)			-
ค่าสารเคมีและอื่นๆเฉลี่ย (บาท/ไร่)			60
ค่าจ้างแรงงานเฉลี่ย (บาท/ไร่)			-
- รายได้เหนือต้นทุนเงินสด (บาท/ไร่)			348.00

ตาราง 3.12 (ต่อ)

กิจกรรมการผลิต	ฟาร์ม	ฟาร์ม	ฟาร์ม
	ขนาดเล็ก	ขนาดกลาง	ขนาดใหญ่
หอมแดง			
- ผลผลิตต่อไร่ (กก./ไร่)	2,000.00	-	-
- ราคาขายเฉลี่ย (บาท/กก.)	10.00		
- ต้นทุนเงินสดเฉลี่ย (บาท/ไร่)	3,577.75		
ค่าเมล็ดพันธุ์เฉลี่ย (บาท/ไร่)	1,817.75		
ค่าปุ๋ยเฉลี่ย (บาท/ไร่)	1,560.00		
ค่าสารเคมีและอื่นๆเฉลี่ย (บาท/ไร่)	200.00		
ค่าจ้างแรงงานเฉลี่ย (บาท/ไร่)	-		
- รายได้เหนือต้นทุนเงินสด (บาท/ไร่)	16,422.25		
กระเทียม			
- ผลผลิตต่อไร่ (กก./ไร่)	1,018.67	600.00	1000.00
- ราคาขายเฉลี่ย (บาท/กก.)	21.73	23.33	15.67
- ต้นทุนเงินสดเฉลี่ย (บาท/ไร่)	6,498.27	4,111.11	5,120.00
ค่าเมล็ดพันธุ์เฉลี่ย (บาท/ไร่)	4570.93	2186.67	4020.00
ค่าปุ๋ยเฉลี่ย (บาท/ไร่)	881.33	240.00	900.00
ค่าสารเคมีและอื่นๆเฉลี่ย (บาท/ไร่)	1046.00	1684.44	200.00
ค่าจ้างแรงงานเฉลี่ย (บาท/ไร่)	-	-	-
- รายได้เหนือต้นทุนเงินสด (บาท/ไร่)	15,634.00	9,222.22	10,550.00
แตงโม			
- ผลผลิตต่อไร่ (กก./ไร่)	2,187.50	2,344.14	1,790.90
- ราคาขายเฉลี่ย (บาท/กก.)	3.81	3.83	5.74
- ต้นทุนเงินสดเฉลี่ย (บาท/ไร่)	2,809.77	3,204.72	3,438.37
ค่าเมล็ดพันธุ์เฉลี่ย (บาท/ไร่)	490.00	482.83	451.53
ค่าปุ๋ยเฉลี่ย (บาท/ไร่)	912.50	1019.69	1,022.55
ค่าสารเคมีและอื่นๆเฉลี่ย (บาท/ไร่)	697.50	693.33	529.69
ค่าจ้างแรงงานเฉลี่ย (บาท/ไร่)	709.77	1,008.87	1,434.59
- รายได้เหนือต้นทุนเงินสด (บาท/ไร่)	5,448.05	5,722.96	6,377.49

ตาราง 3.12 (ต่อ)

กิจกรรมการผลิต	ฟาร์ม	ฟาร์ม	ฟาร์ม
	ขนาดเล็ก	ขนาดกลาง	ขนาดใหญ่
แคนตาลูป			
- ผลผลิตต่อไร่ (กก./ไร่)	1,977.27	1,924.71	-
- ราคาขายเฉลี่ย (บาท/กก.)	13.28	12.11	
- ต้นทุนเงินสดเฉลี่ย (บาท/ไร่)	4,667.78	5,681.56	
ค่าเมล็ดพันธุ์เฉลี่ย (บาท/ไร่)	736.36	1489.29	
ค่าปุ๋ยเฉลี่ย (บาท/ไร่)	1850.00	1862.16	
ค่าสารเคมีและอื่นๆเฉลี่ย (บาท/ไร่)	819.09	1522.26	
ค่าจ้างแรงงานเฉลี่ย (บาท/ไร่)	1262.33	807.86	
- รายได้เหนือต้นทุนเงินสด (บาท/ไร่)	20,949.95	16,650.79	
ถั่วเหลือง			
- ผลผลิตต่อไร่ (กก./ไร่)	-	190.00	-
- ราคาขายเฉลี่ย (บาท/กก.)		10.50	
- ต้นทุนเงินสดเฉลี่ย (บาท/ไร่)		2,031.00	
ค่าเมล็ดพันธุ์เฉลี่ย (บาท/ไร่)		216.00	
ค่าปุ๋ยเฉลี่ย (บาท/ไร่)		1400.00	
ค่าสารเคมีและอื่นๆเฉลี่ย (บาท/ไร่)		175.00	
ค่าจ้างแรงงานเฉลี่ย (บาท/ไร่)		240.00	
- รายได้เหนือต้นทุนเงินสด (บาท/ไร่)		-36.00	

ที่มา : การวิเคราะห์

3.2.6 แหล่งเงินทุนและภาวะหนี้สินของเกษตรกร อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา

การกู้ยืมเงินทุนของเกษตรกร เพื่อนำมาใช้ในการผลิตทางการเกษตร พบว่า แต่ละขนาดฟาร์มมีการกู้ยืมเงินทั้งจากแหล่งเงินทุนในระบบ และเงินทุนนอกระบบซึ่งเกษตรกรทั้งฟาร์มขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่ส่วนใหญ่มีการกู้ยืมเงินจากธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ชกส.) มากที่สุด รองลงมาเป็นกองทุนหมู่บ้าน ซึ่งเป็นแหล่งเงินทุนในระบบและเกษตรกรสามารถเข้าถึงแหล่งเงินทุนได้ง่าย ดังรายละเอียดในตาราง 3.13

ครัวเรือนของเกษตรกรในฟาร์มขนาดเล็กมีการกู้เงินเฉพาะแหล่งเงินทุนในระบบ โดยส่วนใหญ่กู้เงินจาก ชกส. เพื่อใช้จ่ายในภาคการเกษตรมากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 55.7 รองลงมาเป็นการกู้เงินจาก ชกส. เพื่อใช้จ่ายนอกภาคการเกษตร คิดเป็นร้อยละ 24.7 โดยมีจำนวนเงินกู้เฉลี่ย 78,603 บาท/ครัวเรือน และมีหนี้คงเหลือ 61,863 บาท/ครัวเรือน ดังรายละเอียดในตาราง 3.14

สำหรับครัวเรือนของเกษตรกรในฟาร์มขนาดกลางมีการกู้เงินทั้งจากแหล่งเงินทุนในระบบ และแหล่งเงินทุนนอกระบบ โดยส่วนใหญ่แล้วมีการกู้เงินจาก ชกส. เพื่อใช้จ่ายในภาคการเกษตรมากที่สุดเช่นเดียวกับเกษตรกรในฟาร์มขนาดเล็ก คิดเป็นร้อยละ 44.5 รองลงมาเป็นการกู้เงินจาก ชกส. เพื่อใช้จ่ายนอกภาคการเกษตร คิดเป็นร้อยละ 29.1 โดยมีจำนวนเงินกู้เฉลี่ย 86,697 บาท/ครัวเรือน และมีหนี้คงเหลือ 67,680 บาท/ครัวเรือน ดังรายละเอียดในตาราง 3.15

ส่วนครัวเรือนของเกษตรกรในฟาร์มขนาดใหญ่ มีการกู้เงินเฉพาะจากแหล่งเงินทุนในระบบ โดยส่วนใหญ่แล้วมีการกู้เงินจากสหกรณ์การเกษตรเพื่อใช้จ่ายในภาคการเกษตรมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 40.0 รองลงมาเป็นการกู้เงินจาก ชกส. เพื่อใช้จ่ายในภาคการเกษตร คิดเป็นร้อยละ 25.9 โดยมีจำนวนเงินกู้เฉลี่ย 101,089 บาท/ครัวเรือน และมีหนี้คงเหลือ 69,088 บาท/ครัวเรือน ดังรายละเอียดในตาราง 3.16

ตาราง 3.13 จำนวนและร้อยละการกู้ยืมเงินของเกษตรกรกลุ่มตัวอย่าง อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา

แหล่งเงินทุน	ฟาร์มขนาดเล็ก		ฟาร์มขนาดกลาง		ฟาร์มขนาดใหญ่	
	จำนวน (คน)	ร้อยละ*	จำนวน (คน)	ร้อยละ*	จำนวน (คน)	ร้อยละ*
แหล่งเงินทุนในระบบ						
- ธกส.	33	75.0	45	73.8	9	52.9
- กองทุนหมู่บ้าน	27	61.4	30	49.2	7	41.2
- สหกรณ์การเกษตร	3	6.8	9	14.8	5	29.4
- กลุ่มออมทรัพย์	5	11.4	4	6.6	2	11.8
- กขคจ.	2	4.5	1	1.6	-	-
- กลุ่มฉางข้าว	1	2.3	-	-	-	-
- กลุ่มเงินสัจจะ	1	2.3	-	-	-	-
- กลุ่มนาร่องเพื่อ ผลิต	1	2.3	-	-	-	-
- กลุ่มไร่นาสวนผสม	1	2.3	-	-	-	-
- SML	-	-	1	1.6	-	-
แหล่งเงินทุนนอกระบบ						
- ญาติ	-	-	1	1.6	-	-
- พ่อค้าคนกลาง	-	-	1	1.6	-	-

หมายเหตุ : * ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ

ที่มา : การวิเคราะห์

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved

ตาราง 3.14 การกู้เงินและภาวะหนี้สินของเกษตรกรในฟาร์มขนาดเล็ก อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา

แหล่งเงินกู้	วัตถุประสงค์ในการกู้	จำนวนเงิน (บาท/ครัวเรือน)		หนี้คงเหลือ
		จำนวนเงิน	ร้อยละ	
แหล่งเงินกู้ในระบบ				
ธกส.	ภาคการเกษตร	43,750	55.7	33,886
	นอกภาคการเกษตร	19,432	24.7	15,659
กองทุนหมู่บ้าน	ภาคการเกษตร	6,523	8.3	5,500
	นอกภาคการเกษตร	2,250	2.9	1,909
สหกรณ์การเกษตร	ภาคการเกษตร	2,955	3.8	2,727
	นอกภาคการเกษตร	2,273	2.9	2,045
อื่นๆ*	ภาคการเกษตร	136	0.2	136
	นอกภาคการเกษตร	1,284	1.6	1,284
แหล่งเงินกู้นอกระบบ				
ญาติ	ภาคการเกษตร	-	-	-
	นอกภาคการเกษตร	-	-	-
พ่อค้าคนกลาง	ภาคการเกษตร	-	-	-
	นอกภาคการเกษตร	-	-	-
รวม		78,603	100.0	61,863

หมายเหตุ : * ประกอบด้วย กลุ่มออมทรัพย์ กขคจ. กลุ่มฉางข้าว กลุ่มเงินสัจจะ กลุ่มนาร่องเพื่อ

ผลผลิต กลุ่มไร่นาสวนผสม กองทุน SML

ที่มา : การวิเคราะห์

ตาราง 3.15 การกู้เงินและภาวะหนี้สินของเกษตรกรในฟาร์มขนาดกลาง อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา

แหล่งเงินกู้	วัตถุประสงค์ในการกู้	จำนวนเงิน (บาท/ครัวเรือน)		หนี้คงเหลือ
		จำนวนเงิน	ร้อยละ	
แหล่งเงินกู้ในระบบ				
ธกส.	ภาคการเกษตร	38,590	44.5	28,951
	นอกภาคการเกษตร	25,197	29.1	19,934
กองทุนหมู่บ้าน	ภาคการเกษตร	5,000	5.8	4,295
	นอกภาคการเกษตร	1,984	2.3	1,820
สหกรณ์การเกษตร	ภาคการเกษตร	12,623	14.6	10,934
	นอกภาคการเกษตร	2,131	2.5	820
อื่นๆ*	ภาคการเกษตร	270	0.3	270
	นอกภาคการเกษตร	82	0.1	82
แหล่งเงินกู้นอกระบบ				
ญาติ	ภาคการเกษตร	492	0.6	246
	นอกภาคการเกษตร	-	-	-
พ่อค้าคนกลาง	ภาคการเกษตร	-	-	-
	นอกภาคการเกษตร	328	0.4	328
รวม		86,697	100.0	67,680

หมายเหตุ : * ประกอบด้วย กลุ่มออมทรัพย์ กขคจ. กลุ่มฉางข้าว กลุ่มเงินสัจจะ กลุ่มนาร่องเพื่อ

ผลผลิต กลุ่มไร่นาสวนผสม กองทุน SML

ที่มา : การวิเคราะห์

ตาราง 3.16 การกู้เงินและภาวะหนี้สินของเกษตรกรในฟาร์มขนาดใหญ่ อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา

แหล่งเงินกู้	วัตถุประสงค์ในการกู้	จำนวนเงิน (บาท/ครัวเรือน)		หนี้คงเหลือ
		จำนวนเงิน	ร้อยละ	
แหล่งเงินกู้ในระบบ				
ธกส.	ภาคการเกษตร	26,176	25.9	17,235
	นอกภาคการเกษตร	25,706	25.4	18,529
กองทุนหมู่บ้าน	ภาคการเกษตร	4,824	4.8	4,824
	นอกภาคการเกษตร	1,765	1.7	1,765
สหกรณ์การเกษตร	ภาคการเกษตร	40,412	40.0	25,118
	นอกภาคการเกษตร	1,765	1.7	1,176
อื่นๆ*	ภาคการเกษตร	-	-	-
	นอกภาคการเกษตร	441	0.4	441
แหล่งเงินกู้นอกระบบ				
ญาติ	ภาคการเกษตร	-	-	-
	นอกภาคการเกษตร	-	-	-
พ่อค้าคนกลาง	ภาคการเกษตร	-	-	-
	นอกภาคการเกษตร	-	-	-
รวม		101,089	100.0	69,088

หมายเหตุ : * ประกอบด้วย กลุ่มออมทรัพย์ กขคจ. กลุ่มฉางข้าว กลุ่มเงินสัจจะ กลุ่มนาร่องเพื่อ

ผลผลิต กลุ่มไร่นาสวนผสม กองทุน SML

ที่มา : การวิเคราะห์

3.2.7 รายได้ครัวเรือนสุทธิของเกษตรกร อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา

รายได้เงินสดสุทธิครัวเรือนของเกษตรกรทั้งในฟาร์มขนาดเล็ก ฟาร์มขนาดกลาง และฟาร์มขนาดใหญ่ ประกอบด้วยรายได้เงินสดสุทธิจากทั้งในภาคการเกษตรและนอกภาคการเกษตร โดยครัวเรือนของเกษตรกรในฟาร์มขนาดใหญ่มีรายได้เงินสดสุทธิสูงสุด โดยมีรายได้เงินสดรวม 190,785.52 บาท/ครัวเรือน รายจ่ายเงินสดรวม 117,544.11 บาท/ครัวเรือน ทำให้มีรายได้เงินสดสุทธิเท่ากับ 73,241.41 บาท/ครัวเรือน รองลงมาเป็นครัวเรือนของเกษตรกรในฟาร์มขนาดกลาง ซึ่งมีรายได้เงินสดรวม 119,937.53 บาท/ครัวเรือน และมีรายจ่ายเงินสดรวม 86,310.71 บาท/ครัวเรือน ทำให้มีรายได้เงินสดสุทธิเท่ากับ 33,626.82 บาท/ครัวเรือน หรือมีรายได้เงินสดสุทธิลดลงร้อยละ 54 ของรายได้เงินสดสุทธิของครัวเรือนเกษตรกรในฟาร์มขนาดใหญ่ และครัวเรือนของเกษตรกรในฟาร์มขนาดเล็กซึ่งมีรายได้เงินสดสุทธิต่ำสุด โดยมีรายได้เงินสดรวม 91,539.12 บาท/ครัวเรือน รายจ่ายเงินสดรวม 72,067.65 บาท/ครัวเรือน ทำให้มีรายได้เงินสดสุทธิเท่ากับ 19,471.47 บาท/ครัวเรือน หรือมีรายได้เงินสดสุทธิลดลงร้อยละ 73 ของรายได้เงินสดสุทธิของครัวเรือนเกษตรกรในฟาร์มขนาดใหญ่ ดังรายละเอียดในตาราง 3.17

ตาราง 3.17 รายได้และรายจ่ายของเกษตรกรกลุ่มตัวอย่าง อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา

กิจกรรมการผลิต	ฟาร์มขนาดเล็ก (บาท/ครัวเรือน)	ฟาร์มขนาดกลาง (บาท/ครัวเรือน)	ฟาร์มขนาดใหญ่ (บาท/ครัวเรือน)
รายได้เงินสด			
รายได้ในภาคการเกษตร	40,352.39	81,703.76	137,170.05
รายได้นอกภาคการเกษตร	51,186.73	38,233.77	53,615.47
รวมรายได้เงินสด	91,539.12	119,937.53	190,785.52
รายจ่ายเงินสด			
รายจ่ายในภาคการเกษตร	7,287.15	16,715.22	24,853.52
รายจ่ายนอกภาคการเกษตร	64,780.50	69,595.49	92,690.59
รวมรายจ่ายเงินสด	72,067.65	86,310.71	117,544.11
รายได้เงินสดสุทธิ	19,471.47	33,626.82	73,241.41

ที่มา : การวิเคราะห์

3.3 ความแปรปรวนด้านผลผลิต ราคาขาย ต้นทุนเงินสดและรายได้เหนือต้นทุนเงินสด

ของเกษตรกร อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา

อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา เป็นอำเภอหนึ่งที่มีการเพาะปลูกพืชที่มีความหลากหลายตลอดทั้งปี แต่เกษตรกรส่วนใหญ่ยังต้องเผชิญกับปัญหาความแปรปรวนด้านผลผลิต (production risk) และความแปรปรวนทางด้านราคา (price risk) นอกจากนี้ยังมีความแปรปรวนด้านต้นทุนเงินสดที่ส่งผลกระทบต่อความแปรปรวนด้านรายได้เหนือต้นทุนเงินสด ความแปรปรวนเหล่านี้สามารถพิจารณาได้จากค่าสัมประสิทธิ์ความแปรปรวนของผลผลิต ราคา ต้นทุนเงินสดและรายได้เหนือต้นทุนเงินสดของพืชเศรษฐกิจที่สำคัญในอำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา โดยในการศึกษานี้ได้คำนวณค่าความแปรปรวนในช่วงระยะเวลา 10 ปี ระหว่างปีการผลิต 2541-2550

จากการศึกษาความแปรปรวนของปริมาณผลผลิตซึ่งขึ้นอยู่กับสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ ได้แก่ สภาพดินฟ้าอากาศ ภัยธรรมชาติ ปริมาณน้ำฝน พบว่า แดงโม ข้าวเจ้านาปี และกระเทียม มีความแปรปรวนของปริมาณผลผลิตสูงสุด โดยมีค่าสัมประสิทธิ์ความแปรปรวนด้านผลผลิต เท่ากับ 22.79, 17.19 และ 10.37 ตามลำดับ ส่วนพืชที่มีความแปรปรวนด้านปริมาณผลผลิตต่ำสุด ได้แก่ ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ซึ่งมีค่าสัมประสิทธิ์ความแปรปรวนด้านผลผลิตเท่ากับ 3.78 ดังรายละเอียดในตาราง 3.18

ด้านความแปรปรวนของราคาที่เกี่ยวข้องกับเกษตรกรขายได้ อันเป็นผลมาจากอุปสงค์และอุปทานของสินค้าเกษตร ซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงขึ้นลงอยู่ตลอดเวลา ผลการศึกษาพบว่า พืชที่มีความแปรปรวนของราคาสูงสุด ได้แก่ หอมแดง แคนตาลูป และข้าวเหนียวนาปี โดยมีค่าสัมประสิทธิ์ความแปรปรวนด้านราคา เท่ากับ 37.11, 27.96 และ 24.03 ตามลำดับ ส่วนพืชที่มีความแปรปรวนด้านราคาต่ำสุด ได้แก่ ถั่วเหลือง ซึ่งมีค่าสัมประสิทธิ์ความแปรปรวนด้านราคาเท่ากับ 13.97 ดังรายละเอียดในตาราง 3.19

ส่วนความแปรปรวนของต้นทุนเงินสด ซึ่งเป็นผลมาจากการเปลี่ยนแปลงของราคาปุ๋ยเคมี สารเคมีกำจัดวัชพืชและศัตรูพืช ค่าจ้างแรงงาน เป็นต้น พบว่าพืชที่มีความแปรปรวนของต้นทุนเงินสดสูงสุด ได้แก่ แคนตาลูป และข้าวเหนียวนาปี ซึ่งมีค่าสัมประสิทธิ์ความแปรปรวนด้านต้นทุนเงินสด เท่ากับ 27.72 และ 19.24 ส่วนพืชที่มีความแปรปรวนด้านต้นทุนเงินสดต่ำสุด ได้แก่ หอมแดง ซึ่งมีสัมประสิทธิ์ความแปรปรวนด้านต้นทุนเงินสดเท่ากับ 9.93 ดังรายละเอียดในตาราง 3.20

จากทั้งความแปรปรวนในด้านของผลผลิต ราคา และต้นทุนเงินสด ซึ่งส่งผลให้เกิดความแปรปรวนของรายได้เหนือต้นทุนเงินสดตามมาด้วย รายได้เหนือต้นทุนเงินสดจากการเพาะปลูกพืชของเกษตรกรสามารถคำนวณได้จากผลผลิตต่อไร่ (ดังแสดงในตาราง 3.18) คูณกับราคาที่เกี่ยวข้อง

ขายได้ (ดังแสดงในตาราง 3.19) แล้วนำมาลบกับต้นทุนเงินสด (ดังแสดงในตาราง 3.20) พบว่าพืชที่มีความแปรปรวนของรายได้เหนือต้นทุนเงินสดสูงสุดได้แก่ หอมแดง ถั่วลิสง และกระเทียม โดยมีค่าสัมประสิทธิ์ความแปรปรวนด้านรายได้เหนือต้นทุนเงินสด เท่ากับ 373.07, 181.88 และ 116.56 ตามลำดับ ส่วนพืชที่มีความแปรปรวนด้านรายได้เหนือต้นทุนเงินสดต่ำสุด ได้แก่ ข้าวเจ้านาปี ซึ่งมีค่าสัมประสิทธิ์ความแปรปรวนด้านรายได้เหนือต้นทุนเงินสดเท่ากับ 27.72 ดังรายละเอียดในตาราง 3.21

จากความไม่แน่นอนต่างๆที่เกิดขึ้นทำให้การตัดสินใจของเกษตรกรในการเลือกพืชในการเพาะปลูกนั้นควรจะต้องคำนึงถึงความเสี่ยงด้านรายได้เหนือต้นทุนเงินสดที่อาจเกิดขึ้น โดยใช้แบบจำลอง MOTAD ซึ่งจะทำได้แผนการผลิตที่เหมาะสมตามทัศนคติในการยอมรับความเสี่ยงด้านรายได้เหนือต้นทุนเงินสดของเกษตรกรและทำให้เกิดการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่จำกัดได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved

ตาราง 3.18 ปริมาณผลผลิตต่อไร่และค่าสัมประสิทธิ์ความแปรปรวน (C.V.) ของพืชเศรษฐกิจที่สำคัญของอำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา ปีการผลิต 2541-2550

ปีเพาะปลูก	กระเทียม	ข้าวเจ้านาปี	ข้าวเหนียนาปี	ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์	ถั่วลิสง	ถั่วเหลือง	หอมแดง	แตงโม	แคนตาลูป
	กก./ไร่	กก./ไร่	กก./ไร่	กก./ไร่	กก./ไร่	กก./ไร่	กก./ไร่	กก./ไร่	กก./ไร่
2541	563.00	423.00	459.00	621.00	224.00	214.00	1012.00	2975.00	2954.00
2542	673.00	420.00	474.00	624.00	232.00	219.00	1015.00	2938.00	3080.00
2543	734.00	429.00	470.00	612.00	236.00	231.00	1063.00	1109.00	2982.00
2544	704.22	481.00	511.00	660.00	241.00	253.00	1179.00	3056.00	2421.00
2545	717.38	714.00	507.00	682.00	259.00	278.00	1131.00	2982.00	2766.00
2546	657.14	578.00	465.00	663.00	249.00	271.00	1148.00	3073.00	2938.00
2547	794.00	514.00	474.00	665.00	245.00	272.00	1174.00	3154.00	2806.00
2548	802.00	527.00	508.00	672.00	256.00	285.00	1286.00	2563.00	2851.00
2549	772.00	543.00	512.00	664.00	258.00	258.00	1305.00	2611.00	2860.00
2550	783.00	524.00	491.00	671.00	261.00	260.00	1289.00	2351.00	2864.00
C.V.	10.37	17.19	4.30	3.78	5.16	9.78	9.42	22.79	6.21

ที่มา : สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร

ตาราง 3.19 ราคาที่เกษตรกรขายได้และค่าสัมประสิทธิ์ความแปรปรวน (C.V.) ของพืชเศรษฐกิจที่สำคัญของอำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา ปีการผลิต 2541-2550

ปี	กระเทียม บาท/กก.	ข้าวเจ้าในปี บาท/กก.	ข้าวเหนียวในปี บาท/กก.	ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ บาท/กก.	ถั่วลิสง บาท/กก.	ถั่วเหลือง บาท/กก.	หอมแดง บาท/กก.	แตงโม บาท/กก.	แคนตาลูป บาท/กก.
2541	19.26	8.46	7.87	3.37	14.05	9.72	12.46	5.55	22.41
2542	20.83	7.67	5.20	3.97	10.32	8.51	14.00	5.83	21.19
2543	21.84	8.46	5.25	3.70	11.50	9.00	10.32	4.01	23.68
2544	16.45	5.69	5.93	3.66	9.88	9.58	13.93	3.69	18.44
2545	20.89	5.73	5.49	3.72	10.85	10.16	18.93	3.23	26.47
2546	21.05	8.01	5.90	3.88	16.00	10.40	17.50	6.00	29.58
2547	17.71	8.72	6.76	3.98	13.98	13.84	9.59	5.11	33.05
2548	21.40	8.04	6.42	4.20	14.42	10.34	17.86	5.44	36.94
2549	27.72	8.37	8.28	5.11	13.58	10.22	24.47	5.25	41.28
2550	34.21	8.84	10.25	6.71	14.62	10.09	5.86	5.00	20.50
C.V.	23.44	14.82	24.03	23.35	16.27	13.97	37.11	19.21	27.96

ที่มา : สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร และกรมการค้าภายใน จังหวัดพะเยา

ตาราง 3.20 ต้นทุนเงินสดและค่าสัมประสิทธิ์ความแปรปรวน (C.V.) ของพืชเศรษฐกิจที่สำคัญของอำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา ปีการผลิต 2541-2550

ปี	กระเทียม กก./ไร่	ข้าวเจ้านาปี กก./ไร่	ข้าวเหนียนาปี กก./ไร่	ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ กก./ไร่	ถั่วลิสง กก./ไร่	ถั่วเหลือง กก./ไร่	หอมแดง กก./ไร่	แตงโม กก./ไร่	แคนตาลูป กก./ไร่
2541	10211.99	1700.95	1579.08	1842.96	2354.98	1886.79	15298.61	2356.21	3135.54
2542	12081.05	1737.59	1640.13	1874.75	2461.21	1827.06	18078.23	2761.82	3518.00
2543	11800.09	1886.30	1631.39	1919.37	2618.64	2015.87	14835.14	2411.86	2670.59
2544	11967.91	1866.60	1652.28	1968.19	2777.13	1868.84	15169.55	2434.37	3054.73
2545	12022.39	1771.47	1657.84	1989.13	2857.48	1891.46	15103.51	2431.68	3014.70
2546	12798.04	1871.96	1764.56	2039.32	2899.23	1909.04	12774.54	2275.30	3208.61
2547	13983.32	1888.95	1930.07	2028.83	2868.51	1896.13	12802.85	2317.38	4618.08
2548	15646.77	2141.40	2454.45	2506.03	3370.32	2291.78	14787.74	3074.39	5377.43
2549	15860.26	2227.53	2340.82	2658.54	3556.15	2415.42	15634.24	2316.59	3471.92
2550	16337.02	2264.73	2480.43	2739.50	3633.33	2412.56	15225.62	3500.00	5600.00
C.V.	15.62	10.48	19.24	15.77	15.04	11.57	9.93	15.65	27.72

ที่มา : สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร และสำนักงานเศรษฐกิจเขต 1

ตาราง 3.21 รายได้เหนือต้นทุนเงินสดที่เกษตรกรได้รับและค่าสัมประสิทธิ์ความแปรปรวน (C.V.) ของพืชเศรษฐกิจที่สำคัญของอำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา

ปีการผลิต 2541-2550

ปี	กระเทียม	ข้าวเจ้านาปี	ข้าวเหนียนาปี	ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์	ถั่วลิสง	ถั่วเหลือง	หอมแดง	แตงโม	แคนตาลูป
	กก./ไร่	กก./ไร่	กก./ไร่	กก./ไร่	กก./ไร่	กก./ไร่	กก./ไร่	กก./ไร่	กก./ไร่
2541	631.39	1877.21	2034.17	249.81	792.22	193.29	-2689.09	14155.04	63063.60
2542	1937.54	1485.07	825.62	602.53	-66.97	36.63	-3868.23	14366.72	61752.40
2543	4230.47	1743.04	837.99	345.03	95.36	63.13	-3864.98	2035.23	67951.36
2544	-383.42	867.89	1376.42	447.41	-396.05	554.90	1253.92	8842.27	41588.51
2545	2963.68	2318.04	1126.36	547.91	-47.33	933.02	6306.32	7200.18	70191.99
2546	1034.68	2758.40	978.01	533.12	1084.77	909.36	7315.46	16162.70	83690.81
2547	78.42	2595.27	1273.78	617.87	556.59	1868.35	-1544.19	13799.56	88133.06
2548	1516.03	2097.66	806.28	316.37	321.20	655.12	8180.22	10862.51	99938.81
2549	5539.58	2317.79	1897.26	734.50	-52.51	221.34	16299.11	11382.33	114595.67
2550	10449.41	2367.43	2552.81	1762.91	182.49	210.84	-7672.08	8255.00	53112.00
C.V.	116.56	27.72	43.75	69.89	181.88	100.08	373.07	39.64	29.79

ที่มา : การวิเคราะห์